

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Asserting princely power in Hesse-Kassel and the Dutch Republic: the courts of Landgrave Wilhelm IX and Stadholder Willem V in comparison (c. 1770-1806)

Somsen, Q.O.,

Citation

Somsen, Q. O. ., (2025, June 11). *Asserting princely power in Hesse-Kassel and the Dutch Republic: the courts of Landgrave Wilhelm IX and Stadholder Willem V in comparison (c. 1770-1806)*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4249955>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4249955>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Appendices

	Landgrave Wilhelm IX (1785-1806)	Stadholder Willem V (1766-1795)
Noble court officers (without the pages)	25-49 (on average: 30)	20-39 (on average: 29)
Including aides-de-camp (counting only those who had no court office)	26-49 (on average: 32)*	26-52 (on average: 40)
Pages	10-17 (on average: 12)	4-10 (on average: 8)
Court size	289-415	249-311**
Size of central government institutions	199-271	-
Army size ¹	12.000-14.000	37.000
Population size c. 1790 ²	400.000	2.077.000***
Landmass in km ² (see: ³)	9.037 km ²	c. 25.000 km ²
Population density in km ²	44	83

Table 6. Court, country, army, and population size

* *The landgrave's had five Flügel-Adjudanten on average, but most of them also had a court office except for an average of two. So the court and military entourage overlapped adding only two additional people.*

** *Not including the roughly three to four dozen palace caretakers, gardeners, and huntsmen.*

*** *This is only the population in the Dutch Republic and does not include the inhabitants of the principality of Orange-Nassau.*

¹ Pelizaeus, *Aufstieg*, 87-90; Peter H. Wilson, 'The Politics of Military Recruitment in Eighteenth-Century Germany', *The English Historical Review*, vol. 117, Issue 472 (2002) 536–568, there 560; Nimwegen, *De Nederlandse Burgeroorlog*, 125.

² Pelizaeus, *Aufstieg*, 87-90; Richard Paping, 'General Dutch population development 1400-1850: cities and countryside', paper presented at the First Conference of the European Society of Historical Demography (ESHD) (Sassari-Alghero 2014) 8.

³ In c. 1800, see: Peter H. Wilson, *From Reich to Revolution: German History, 1558-1806* (Bristol 2004) 369; idem., 'The Politics of Military Recruitment', 560 (note 90); Joel Mokyr ed., *The Oxford Encyclopedia of Economic History* 5 vols., vol. I (Oxford 2003) 384.

Appendices

	Labour	Kitchen	Stables	Privy	Other	Total
1761	92.383	65.407	36.670	11.631	59.881	265.971
1762	93.434	78.344	32.257	11.582	85.926	301.543
1763	93.585	95.469	64.072	15.837	100.520	369.483
1764	94.407	100.138	52.082	14.233	86.242	347.102
1765	98.130	113.354	45.879	26.992	96.707	381.062
1766	120.979	144.892	98.550	93.311	75.920	533.653
1767	133.979	167.747	108.889	151.726	351.191	913.533
1768	160.783	195.775	77.742	169.216	85.820	689.336
1769	164.095	188.003	108.179	140.118	83.442	683.837
1770	158.960	195.389	93.753	116.977	75.961	641.040
1771	160.320	207.611	92.268	96.311	85.431	641.940
1772	152.721	213.320	82.657	132.440	102.401	683.538
1773	152.596	201.018	88.720	123.370	78.023	643.727
1774	154.327	222.090	77.465	119.175	76.834	649.891
1775	151.623	221.509	78.235	104.771	83.323	639.460
1776	151.313	208.591	101.381	129.012	69.488	659.785
1777	152.715	237.433	91.428	116.772	86.009	684.357
1778	149.519	224.860	72.943	125.414	71.732	644.469
1779	142.448	215.833	65.427	128.910	81.166	633.783
1780	150.131	212.470	95.127	139.484	80.965	678.177
1781	151.718	178.963	77.624	145.476	74.360	628.140
1782	151.229	179.974	85.508	167.562	92.381	676.654
1783	153.227	165.464	89.759	176.904	82.793	668.147
1784	150.044	169.720	83.519	160.933	78.268	642.483
1785	155.568	188.353	115.354	152.931	91.451	703.657
1786	162.033	180.151	96.536	140.179	87.820	666.719
1787	154.807	185.109	116.626	137.489	87.426	681.458
1788	141.984	161.843	109.435	108.035	94.538	615.835
1789	148.172	196.444	105.286	134.122	104.308	688.332
1790	152.610	203.066	87.139	130.390	114.434	687.639
1791	162.051	179.890	97.778	59.579	104.783	604.082
1792	148.397	198.594	114.823	228.653	140.414	830.881
Average 1766/92	151.420	194.226	93.042	134.416	97.803,09	670.909

Table 7. Breakdown of the stadholder's court expenditure from 1761 to 1792. The years 1766 and 1767 were a turning point in terms of expenses as Willem V took office and married. The average expenses are therefore calculated for his term in office only. For this table, I have subsumed the twenty-three sub-categories in the household accounts under five more general categories. Labour costs include: 1. *Tractementen*, 2. *Kostgelden*, 3. *Logement en quartiergelden van alle departementen*. Kitchen costs include: 4. *Keuken*, 5. *Bottelarie*, 6. *Extra rekeningen van keuken en bottelarie*, 7. *Wijnen*, and 8. *Bier, mol en mineraele wateren*. Stables include: 9. *Fourage voor paarden*, 10. *Inkoop van paerden, herstellen van koetsen*, 11. *De liveryen*, and 12. *Reiskosten*. Privy includes: 13. *De Prive Cassa en menus Plaisirs van S.M.*, 14. *De garderobe van S.M.*, 15. *Presenten, gratificatien en chariteiten*. Other includes: 16. *Wasche kaarsen en flambouwen*, 17. *Turf, hout, koolen*, 18. *Linnen*, 19. *Juweelen, goud en silver*, 20. *Ameublementen*, 21. *Medicamenten*, 22. *Penningen Hertog van Brunswijk (until 1766)*, 23. *Extraordinaire uytgaven*.

Appendices

	1770	1772	1774	1776	1778	1780	1782	1784	1786	1788	1790	1792	Average
Political visitors	6850	6657	5498	5159	4918	5284	4667	4036	1647	6494	4553	3580	4945
Military visitors	1428	1825	1141	1099	1039	1115	761	814	861	1523	846	750	1100
Total number of visitors	8278	8482	6639	6258	5957	6399	5428	4850	2508	8017	5399	4330	6045
Total number of audiences	6810	7254	5640	5329	5004	5518	4641	4211	2415	6593	4308	3411	5095
Number of visitors part of a delegation	2202	1853	1453	1377	1358	1263	1187	925	121	2001	1564	1364	1389
Number of audience-days per annum	275	287	262	233	223	263	281	301	239	259	256	252	261
Average number of visitors a day	30,1	29,6	25,3	26,9	26,7	24,3	19,3	16,1	10,5	31,0	21,1	17,2	23,2
Average number of audiences a day	24,8	25,3	21,5	22,9	22,4	21,0	16,5	14,0	10,1	25,5	16,8	13,5	19,5

Table 8. Breakdown of the stadholder's audiences per category, year, and day

Bibliography

Manuscript Sources

Hessisches Staatsarchiv (HStAM), Marburg

Bestand 5, Geheimer Rat

728	Gesuch um Erteilung des Charakters als 'Hoffaktor', 1792 – 1797
1005	Erteilung eines Privilegs zur Anlegung einer Apotheke beim Gesundbrunnen zu Hofgeismar, 1768-1801
1171	Boutiquen beim Hofgeismar'schen Gesundbrunnen, 1792- 1799
1199	Erlaubnis zum Musikspielen beim Gesundbrunnen in Hofgeismar, 1784 – 1803
12203	Hofordnungen, 1641-1802
12333	Ablösung der Naturalabgabe von Brot und Bier an die zum Schloßdienst bestellten Hofbediensteten in Geld
12369	Einrichtung der Maskenbälle und deren Verpachtung, 1786-1802
12384	Geh. Rat v. Veltheim als Hofmarschall und Oberhofmarschall
12452	Hofjunker, Kammerjunker, dann Kammerherr Georg Victor Ernst v. Buttlar, 1784-1804
12484	Ernennung Hans Caspar v. Bülow zum Kammerherrn, 1789
12488	Stallmeister Carl Philipp v. Gilsa, 1786-1804
12576	Hofkassierer, 1785-1819
12527	Verbindung des Marstalls, als einem ordentlichen Hofdepartement, mit dem Hofmarschallamt, bei dem der Stallmeister Sitz und Stimme erhält, 1795-1814
12580	Oberstallmeisters, 1710-1790
12736	Freie Wohnungen verschiedener herrschaftlicher Bedienter in den fürstlichen Schlössern und Landhäusern, 1787-1794
12739	Tragen der Hofuniformen, 1793 – 1800
12755	Hofetat, Besoldungen und Gagen der Hofchargen, 1762 – 1793
12757	Veränderung in der Einrichtung der adeligen Hofchargen, 1788
12791	Einrichtung der monatlichen Marstall-Kassen-Etats, 1795-1796
12278	Freie Tafel bei Hof und das Tafelfeld
12751	Einrichtung eines Hoftheaters in herrschaftliche Verwaltung, 1799
12757	Veränderung in der Einrichtung der adeligen Hofchargen
12792	Anordnung einer allgemeinen Hofkasse
1321	Konzessionserteilung zum alleinigen Friesieren und Rasieren beim Geismar'schen Gesundbrunnen
13699	Früherer Hofmarschall v. Canitz 1791-1795
15656	Vorläufiger Plan von Wilhelm Erbprinz von Hessen, nachherigen Landgrafen Wilhelm IX, über die Künftige hessische Regierung, c. 1783

Bibliography

- 4300 Wiederbesetzung der am Fuldastrom vakanten Landratsstelle, 1786-1787
5316 Verordnung wegen Einsendung der Berichte an den Landgrafen, 1785
5369 Kleiderordnungen für die Mitglieder der Kollegien und die Hofoffizianten, 1785-1786

Bestand 4 a, Fürstliche Personalien

- 90/21 Landgraf Friedrichs II, 'Mes. Penséss', aufzeichnungen über Fürsten, Staat und Hof, 1770s.
93/14 Tagebuch der Landbereisungen, 1791 – 1792
94/1,1 Korrespondenzen, Band I, A-K
94/1,2 Korrespondenzen, Band II, L-Z

Bestand 4 b, Hofhaltung

- 351 Gegenwärtiger hochfürstlicher hessischer Hofstaat, 1711
353 Marstall, 1687-1707
417 Kammeretat, auch Schulden und Besoldungsetat, 1782-1784
423 Kammeretat, 1787
424 Kammeretat, 1788
437 Copialbuch gnädigste Rescriptorium, 1768 – 1784
438 Copialbuch, 1785-1805
439 Copialbuch des Oberhofmarschallamts, 1787-1806
826 Gottlob von Buttlar bittet, ihm für seinen Hofdienst einen Gehalt auszuwerfen 1800

Bestand 4 d, Kanzlei- und Geheimeratskorrespondenz

- 1217 Vota über verschiedene Angelegenheiten des Geheimen Staatsministers v. Veltheim, 1799-1802

Bestand 4 H, Kriegssachen

- 3863 Die neue Einrichtung des Kriegskollegii, 1788-1802

Bestand 6 a, Hessisches Geheimes Kabinett

- 90 Übersichten über das Hofkassenwesen, 1823-1828

Bestand 6 b, Kabinettskasse

- 536 Summarische Extrakte der Einnahmen und Ausgaben der Oberrentkammerkasse 1805

Bestand 33 h, Ordenskommission

- 3 Gründung, Statuten, Insignien, Aufnahmen des Goldenen-Löwen Ordens, 1778-1795
4 Ibidem, 1796-1804

Bibliography

Bestand 40 a Rubr. 04, Beamtenbesoldung und Hinterbliebenenversorgung

9534 Verbot des unberechtigten Tragens der den adligen Hofkavalieren vorbehaltenen Uniformen, 1787-1788

Bestand 80, Hanauer Geheimer Rat

6362 Hofordnung über das Verhalten am Hofe (mit Druck) 1764

Bestand 81, Hanauer Regierung (vor 1821)

B 3/52/8 Weisungen über das Tragen der Hofuniformen

Bestand 340, Familienarchive und Nachlässe

v. Buttler Obeschenken und kammerherrn Rudolf Wilhelm von Buttler auf Hermannswörd und Elberberg (inv. nr. 9)

v. Dörnberg Instruktion für Hofmeister Carl Ludwig v. Dörnberg (inv. nr. 4669)

v. Wittorf Nachlass v. Wittorf, 1732-1802

Bestand S, Salbücher

83 Hof- und Staatsetat des Fürstentums Hessen, 1655

Niedersächsisches Landesarchiv (NLA WO), Wolfenbüttel

Archivs der Ballei Sachsen des Deutschen Ritterordens (8 N)

Militärdienste, Chargen und Bedienungen der Ordensritter (8 N II)

225 Die dem v. Veltheim erteilte Erlaubnis, die landgräfllich-hessen-kasselschen Kammerherrendienste und Gesandtschaft am französischen Hof anzunehmen, 1773-1774

227 Die vom Veltheim verlangte Entlassung aus den kurfürstlich-hessischen Diensten, 1802-1803

Papiere des Landkomturs F. W. v. Veltheim (8 N XVIII)

64 /1 Papiere des Koadjutors v. Veltheim in Kassel in Ordensangelegenheiten, 1772-1774

64 /2 Briefe verschiedener Korrespondenten an den Oberhofmarschall und Geh. Staatsminister v. Veltheim, 1770-1801

68 Briefe des August Ferdinand v. Veltheim auf Harbke an seinen Bruder, 1774-1800

79 Papiere des Oberhofmarshalls und Geh. Staatsministers v. Veltheim in Kriegsrats- und Militärangelegenheiten, 1787-1803

87 Papiere des Oberhofmarschalls v. Veltheim über seinen Aufenthalt in London, betr. die politischen Beziehungen Hessen-Kassel zu Großbritannien, 1790-1798

Bibliography

- 88 Briefwechsel des Oberhofmarschalls und Geh. Staatsministers v. Veltheim mit dem Rat Prof. Joh. Wilhelm Christian Casparson in Kassel, 1790-1800
- 91/1 Briefe und Papiere des Oberhofmarschalls und Geh. Staatsministers v. Veltheim betr. dienstliche Angelegenheiten aus Kassel, 1792-1799
- 91/2 Briefe und Papiere des Oberhofmarschalls und Geh. Staatsministers v. Veltheim betr. dienstliche Angelegenheiten aus Kassel, 1800-1803
- 104 Die Gageforderungen von Schauspielern des Hoftheaters in Kassel, 1800-1803

Archiv der Hessischen Hausstiftung (AdHH) auf Schloss Fasanerie in Eichenzell

Johann Franz Kunckell, Journal, 1785-1792, 6 vols., transcription in 5 folders, 1-1669.

Nationaal archief (NA), The Hague

Archief van de Staten-Generaal (1.01.02)

- 3853 *Ordinaris* resolutions of the States General, digitized access through *Goetgevonden* web application (<https://goetgevonden.nl>)

Archief van Anne Willem Carel baron van Nagell, 1651/1755-1852 (1.10.102)

- 2 Briefwisseling van J.H.S. van Nagell (1730-1784)
- 3 Briefwisseling van J.H.S van Nagell met Willem V, 1769-1784
- 8 Correspondentie van Anne Willem Carel van Nagell (1756-1851), 1784-1788

Microfilms van de dagboeken van hertog Lodewijk Ernst van Brunswijk-Wolfenbüttel, 1772-1780 (1.11.06.09)

- 4414-4420 Microfilm copies of the original journal, which is kept in the Niedersächsische Landesarchiv in Wolfenbüttel, Gr.22.3 II, inv. nr. 16

Archief Stadhoudelijk Secretarie (1.01.50)

- 2008 Stukken betreffende het lijfwachteskadron van de stadhouder, 1759-1785
- 2009 Stukken betreffende familiezaken van de stadhouder, 1759-1789

Archief van de Nassause Domeinraad (1.08.11)

- 1365-1393 Rekeningen van de hofhouding, afgehoord door de commissarissen voor de hofhouding, 29 vols, 1761-1787

Archieven van de Legaties bij de Opperrijnse en Nederrijnse-Westfaalse Kreitsen en bij de Keurvorsten van Keulen, Mainz, Trier, de Palts, Beieren en Hessen-Kassel, 1749-1806 (1.02.08)

- 174-175 Ingekomen en uitgaande brieven van en aan het Departement van Buitenlandse Zaken, 1798-1799

Bibliography

- 183 Briefwisseling met Wittorff en Waitz von Eschen, ministers van Hessen-Kassel, 1798- 1801

Het Gelders Archief (GA), Arnhem

Archieven Huizen Waardenburg en Neerijnen (0439), Hans Willem baron van Aylva

- 357 Aantekenboekjes betreffende het aantal gasten aan de maaltijden ten hove van de erfprins van Oranje, twee deeltjes, 1791-1794

Archief Huis Ruurlo (0894)

- 102 Brieven van Willem V aan Heeckeren van Kell als kamerheer en opperstalmeester betreffende diverse bestuurlijke aangelegenheden, 1772-1792
- 103 Akte waarbij de Staten-Generaal aan J.D.C. van Heeckeren van Kell de bezoldiging toekennen, behorend bij de functie van opperstalmeester van de prins van Oranje, 1780
- 115 Correspondentie van opperstalmeester Heeckeren van Kell met stalmeester de Drevon, 1788-1793

Het Utrechts Archief (UA), Utrecht

Burgerlijke stand gemeente Utrecht en van de voormalige gemeente Zuilen (711)

- 15 Utrecht dopen, 1757-1769, folio 261

Overijssel's Archief (OA), Zwolle

Archief Huis Eerde bij Ommen (0217.1)

- 191 Akte, waarbij Prins Willem V Jonkheer Goossen Geurt Bentinck als Edelman van Zijne Hoogheid een toelage verleent ten laste van het kwartier van de Veluwe, 1776

Koninklijke Bibliotheek (KB), The Hague

Handschriften, nieuwe geschiedenis, 1648-1795 (8/36)

Lijsten van personen die bij Willem V ter audiëntie zijn ontvangen op de paleizen Huis ten Bosch en Het (kleine) Loo te Den Haag, te Leeuwarden, Nijmegen, en elders 68 vols., 1768-1792

Collection Rijksmuseum, Amsterdam

Pieter Nolpe, after Pieter Jansz Post 'De begrafenisstoet van Frederik Hendrik', etching serries (1651): plate 7

Koninklijk Huisarchief (KHA), The Hague

Archief van Anna van Hannover (A30)

- 424 Uitgaven 1751-1754
- 478a Enkele instructies uit 1758

Bibliography

Archief Willem V (A31)

- 15 Stukken betreffende de inrichting van de hofhouding en de financiering van de kosten, 1759
- 44 Het ceremonieel rond de doopplechtigheid van prins Willem Frederik, 1774
- 86 Diploma voor Willem V als protector van het Zeeuwsch Genootschap voor Wetenschappen, 1769
- 91 Eigenhandige aantekeningen van Willem V, 1775-1779
- 95 Stukken betreffende de organisatie van de hofhouding en de instructie voor de Hofcommissie, 1759
- 97 Voorstellen van de Hofcommissie aan de hertog van Brunswijk, met diens beschikkingen, 1759-1765
- 98 Voorstellen van de Hofcommissie aan Willem V, zonder beschikkingen, 1773-1789
- 99 Ibidem, 1790-1794
- 100 Voorstellen en rapporten van hoofden van hofdepartementen, 1775-1794
- 110 Stukken betreffende de financiën van kamerheer Pieck van Zoelen, 1774-1782
- 118-125 Keukenrekeningen, 1778-1794
- 270 Brieven van de hertog van Brunswijk aan Reigersman, 1761-1771 en 1776
- 272 Brieven van Willem V aan Reigersman, 1768-1779
- 273 Brieven en rapporten van Reigersman, met eigenhandige aantekeningen van Willem V, 1768-1785
- 281-290 Stukken betreffende de administratie van de hertog van Brunswijk, als voogd van Willem V, jaarstukken 1759-1761
- 291-292 Jaarstukken van de financiële administratie van Willem V over de jaren 1769-1772
- 299 Stukken afkomstig van de commissie ter beraming van plannen tot bezuiniging, 1784-1789
- 333 Loterijbriefjes gekocht door Willem V voor zijn familie en leden van de hofhouding, 1792-1801
- 375-377 Halfjaarlijkse rekeningen en verantwoording van het beheer van de privé kas, afgehoord door Willem V, 1772-1789
- 378-380 Minuten van halfjaarlijkse rekeningen van de privé kas, 1778-1789
- 381-385 Bijlage van de halfjaarlijkse rekeningen van de privé kas, 1778-1782
- 402 Lijst van pensioenen, gratificaties en andere vaste giften die jaarlijks uit de privé kas betaald worden, c. 1794
- 551 Briefwisseling met de secretaris van de Hollandse Maatschappij van Wetenschappen, 1762-1790
- 914 Brieven, memories en notities van Lodewijk Ernst van Brunswijk-Wolfenbüttel, 1778
- 917 Brieven en rapporten van T.I. de Larrey, 1779-1784

Bibliography

1234	Briefwisseling met G.G. Bentinck van den Aller, 1777-1784
1244	Briefwisseling met J.D.C. van Heeckeren van Kell, 1764-1789
1252	Briefwisseling met Willem Frans Godard van Lynden van Hemmen (vader) en Willem van Lynden (zoon), 1771-1787
1266	Briefwisseling met A.J. baron Torck van Rosendael, 1774-1793
1338	Briefwisseling met D. van Boetzelaaer van Nieuwveen, 1767-1779
1414	Briefwisseling met J.M. Collot d'Escury, 1776-1794
1636	Briefwisseling met H.W. van Aylva, 1774-1794
1639	Briefwisseling met Charles Bigot de Villedary, 1776-1781
1742	Briefwisseling met S.P.A graaf van Heiden Reinestein, 1771-1795

Archief van de Hofcommissie (31a)

3	Notulen van de Hofcommissie 1787, uitsluitend vergaderingen in Nijmegen
6	Voortellen van de Hofcommissie, met beschikkingen van Willem V, 1773-1791
9	Stukken gebruikt voor het opstellen van het halfjaarlijks tractamentslijsten, 1781-1791
12	Stukken betreffende een plan tot verdere bezuiniging, 1781-1794
19	Reglement voor het rijden van de koetsen naar Huis ten Bosch, c. 1782
24	Stukken betreffende de ceremoniën bij bijzondere gebeurtenissen en ontvangsten, 1748-1768, 1788-1792
33, 41-42	Jaarrekeningen van de inkomsten en uitgaven van de hofhouding, 1782, 1789-1790
43	Bijlagen bij de jaarrekeningen van de hofhouding, 1787-1788
84	Akten van benoeming en instructies voor de opperkamerheer en van functionarissen vallende onder zijn departement, 1731
88	Stukken inzake ceremoniële en financiële hofhoudingsaangelegenheden, 1734-1759
89	Stukken van financiële aard betreffende de domeinen en de hofhouding, ca. 1732-1759
90	Stukken betreffende de reis naar en het verblijf op Het Loo van Willem V, 1765

Archief Koning Willem I (A35)

XIIA-08/26 Financiën voor 1795, uitgaven

Printed Sources and Works Published Before 1800

A Collection of Ordinances and Regulations for the Government of the Royal Household, made in diverse reigns from Edward III toking Wiliam and Queen Mary (London 1790).

Bibliography

- Adams, John, *The Works of John Adams, Second President of the United States*, Charles Francis Adams ed. 10 vols., vol. IX (Boston 1854).
- Apell, David Philipp von, *Cassel und die umliegende Gegend. Eine Skizze für Reisende* (Kassel 1792).
- *Cassel und die umliegende Gegend. Eine Skizze für Reisende* (Cassel 1801).
 - *Cassel und die umliegende Gegend. Eine Skizze für Reisende* (Cassel 1804).
 - *Cassel und dessen Umgebungen, Neue, vermehrte, und verbesserte Ausgabe* (Kassel 1831).
- Arnim, Ludwig Achim von, *Briefwechsel* 40 vols., vol. I, Heinz Härtl ed. (2011 Berlin).
- A tour, sentimental and descriptive, through the United Provinces, Austrian Netherlands, and France: interspersed with Parisian, and other anecdotes: with some observations on the Howardian system* 2 vols., vol. I (London 1788).
- Aubingy, Nina d', *Niet zo erg Hollands. Dagboek van een reis naar Nederland (1790-1791) door Nina d'Aubigny*, Helen Metzelaar, E.R. d'Engelbronner eds. (Hilversum 2001).
- Bachiene, Willem Albert, *Beschryving der Vereenigde Nederlanden* 5 vols., vol. I (Amsterdam 1773).
- Bentinck, Willem, *Briefwisseling en aantekeningen van Willem Bentinck, heer van Rhoon (Van de preliminairen van Aken, 30 april 1748 tot aan de dood van Willem IV, 22 oktober 1751)* 2 vols. (The Hague 1976).
- Berry, Mary, *Extracts of the Journals and Correspondence of Miss Berry from the year 1783 to 1852*, Theresa Lewis ed. 2 vols., vol II (London 1866).
- Beyer, Justinus de, *Journal van Mr. Justinus de Beyer, heer van Hulzen, over de jaren 1743-1767*, Herman Diederik Johan van Schevichaven ed. (Arnhem 1906).
- Bibra, Sigmund von ed., *Journal von und für Deutschland*, 18 vols, vol. VI (Fulda 1789).
- Bicker-Raye, Jacob, *Het dagboek van Jacob Bicker Raye 1732-1772*, F. Beijerinck, M.G. de Boer eds. (Amsterdam 1935).
- Björnsthål, Jacob Jonas, *Reize door Europa en het Oosten*, Meinard Tydeman transl. 6 vols., vol. V (Amsterdam 1792).
- Brucken Fock, B.F.W. von, Hoefft, W.H., 'Autobiografische aantekeningen van Mr. Arent Anthonis Roukens' in: *Bijdragen en Mededelingen Gelre* vol. VI (Arnhem 1903) 299-394.
- Busching, Anton Friedrich, *Nieuwe geographie of aardrijksbeschrijving* vol. IV. (Amsterdam 1772).
- Capellen tot den Pol, Joan Derk van der, *Aan het volk van Nederland. Het democratisch manifest*, Willem Frederik Wertheim, Annie Hetty Wertheim-Gijse Weenink eds. (Weesp 1981).
- Campe, Joachim Heinrich, *Sammlung interessanter und durchgängig zweckmäßig abgefaßter reisebeschreibungen* 2 vols. (Braunschweig 1787).
- Chapelle, Vincent La, *Le Cuisinier moderne qui apprend à donner à manger toutes sortes de repas, en gras et en maigre, d'une manière délicate que ce qui en a été écrit jusqu'à présent* (The Hague 1742).
- Coyer, Gabriel-François, *Voyages d'Italie et de Hollande* (Paris 1775).
- Curtius, Michael, *Geschichte und Statistik von Hessen* (Marburg 1793).

Bibliography

- Decker, Matthew, *Het dagboek van Sir Matthew Decker een Nederlandse Engelsman over Nederland in 1748 en de buitens in de 18de eeuw*, L. Mulder, A. C. Bijsmans eds. (Utrecht 1987).
- Diderot, Denis, *Voyage en Hollande, introduction et notes d'Yves Bénot* (Paris 1982).
- Dorp, Arend van, *Brieven en onuitgegeven stukken van jonkheer Arend van Dorp*, J.B.J.N. van der Schueren ed. 2 vols., vol. I (Utrecht 1887).
- Droste, Koenraet, *Overblyfsels van geheugchenis, der bisonderste voorvallen in het in het leeven van den Heere coenraet Droste terwyl hij gedient heeft in veld- en zee-slaagen, belegeringen en ondernemingen als ook mede syn verdere bejegeningen aan en in verscheydene Hoven en Landen* 2 vols., vol. II (Leiden 1879).
- Duyn van Maasdam, Adam François Jules Armand van der, *Gedenkschriften van den graaf Van der Duyn van Maasdam en van den baron Van der Capellen*, C.F. Sirtema van Grovestins ed. (Amsterdam 1853).
- Erneuerte Statuten des Kurfürstlich Hessischen Haus-Ordens vom Goldenen Löwen* (Kassel 1818).
- Gilsa, Georg Ernst von und zu, *Kleine Schriften. Adliges Leben am Ausgang des Ancien Regime: die Tagebuchaufzeichnungen (1754-1798) des Georg Ernst von und zu Gilsa*, Holger Th. Gräf, Christoph Kampmann eds. (Marburg 2010).
- *Krieg in Amerika und Aufklärung in Hessen Die Privatbriefe (1772–1784) an Georg Ernst von und zu Gilsa*, Holger Th. Gräf, Christoph Kampmann eds. (Marburg 2010).
- Goens, Rijklof Michaël van, *Brieven aan R. M. van Goens en onuitgegeven stukken hem betreffende*, Willem H. de Beaufort ed. 2 vols. (Utrecht 1884).
- Gosse, Pierre Frederik, *Almanac de la cour, avec plusieurs augmentations et corrections* (The Hague 1756-1794).
- Gottschalck, Friedrich, *Almanach der Ritter-Orden* 3 vols. (Leipzig 1819).
- Groen van Prinsterer ed., Guillaume, *Archives ou correspondance inédite de la maison d'Orange- Nassau*, 26 vols (The Hague 1835-1915).
- Guide ou Nouvelle Description de La Haye et de ses Environs* (Den Haag 1785).
- Günderode, Friedrich J. von, *Briefe eines Reisenden über den gegenwärtigen Zustand von Cassel* (Frankfurt 1781).
- Hardenbroek, Gijsbert Jan van, *Gedenkschriften van Gijsbert Jan van Hardenbroek, heer van Bergestein (1747-1787)*, F.J.L. Kramer, A.J. van der Meulen eds. 6 vols. (Amsterdam 1901- 1918).
- Harris, James, *Diaries and Correspondence of James Harris, First Earl of Malmesbury, Containing an Account of His Missions to the Courts of Madrid, Frederick the Great, Catherine the Second, and The Hague, and His Special Missions to Berlin, Brunswick, and the French Republic (1767- 1809)*, James Howard Harris ed. 4 vols., vol. II (London 1844).
- (Harris, James Howard), *An Introduction to the History of the Dutch Republic, for the Last Ten Years, Reckoning from the Year 1777* (London 1788).

Bibliography

- Heathcote, Ralph, Groeben, Louisa E.C. von der, *Letters of a Young Diplomatist and Soldier during the Time of Napoleon, Giving an Account of the Dispute between the Emperor and the Elector of Hesse* (London 1907).
- Heiden Reinestein, Sigismund Pierre Alexander van, *De dagboeken van S.P.A. van Heiden Reinestein, kamerheer en drost 1777-1785*, Jan K.H. van der Meer, Lotte C. van de Pol, J. Bos eds. (Assen 2007).
- *Vanuit de Koets bekeken. Sigismund van Heiden Reinestein en zijn reisverslagen*, Jan K.H. van der Meer ed. (Assen 2013).
- Hesse-Kassel, Wilhelm IX/I, Landgrave and Elector of, *Wir Wilhelm von Gottes Gnaden: Die Lebenserinnerungen Kurfürst Wilhelms I. von Hessen 1743 – 1821*, Rainer von Hessen ed. (Frankfurt 1996).
- *An Seiner Königlichen Hoheit Wilhelms des Ersten, Kurfürsten und souverainen Landgrafen zu Hessen, Großherzogs zu Fulda, Fürsten zu Hersfeld, Hanau und Fritzlar, Grafen zu Katzenellenbogen, Dietz, Ziegenhain, Nidda und Schaumburg feierlichem Einzuge in die Stadt Fulda nimmt den lebhaftesten Antheil die Jugend der städtischen Knaben- und Mädchen- Schule zu Fulda* (Fulda 1816).
- Hogendorp, Gijsbert Karel van, *Brieven en gedenkschriften van Gijsbert Karel van Hogendorp (1762- 1834)*, Willem van Hogendorp ed. 7 vols. (The Hague 1842-1929).
- *Journal pendant la révolution de Hollande (avril-octobre 1787)* (Utrecht 1905).
- Hollenberg, Georg Heinrich, *Bemerkungen über verschiedene Gegenstände auf einer Reise durch einige* (Stendal 1785).
- Hollenberg, Günter, Jäger, Berthold, *Hessen-Kasselische Landtagsabschiede, 1649-1798* (Elwert, 1989).
- See secondary works for his other publications.
- Honoré, Samuel-François Le, *La Hollande au dix huitième siècle, ou Nouvelles lettres, contenant des remarques et des observations sur les principales villes, la religion, le gouvernement, le commerce, la navigation, les arts, les sciences, les coutumes, les usages et les moeurs des habitants de cette province* (The Hague 1779).
- Ireland, Samuel, *A Picturesque Tour Through Holland, Brabant, and Part of France: Made in the Autumn of 1789* 2 vols., vol. I (London 1796).
- Jakobi, Johann Georg Friedrich, *Neue Sammlung geographisch-historisch-staatistischer Schriften* (Weissenburg 1786).
- Ketelhodt, Friedrich Wilhelm von, *Das Tagebuch einer Reise der Schwarzburg-Rudolstädtischen Prinzen Ludwig Friedrich und Karl Günther durch Deutschland, die Schweiz und Frankreich in den Jahren 1789 und 1790*, Joachim Rees, Winfried Siebers eds. (Weimar 2004).
- Kleinschmidt, Christoph Ludwig, ed. *Sammlung fürstlich-hessischer Landes-Ordnungen und Ausschreiben nebst dahin gehörigen Erläuterungs- und anderen Rescripten, Resolutionen, Abschieden, gemeinen Bescheiden und dergleichen*, 7 vols. (Kassel 1767-1802).

Bibliography

- Köttelwesch, Sabine, 'Philippine von Brandenburg-Schwedt, Landgräfin von Hessen-Kassel (1745– 1800)', *Zeitschrift des Vereins für hessische Geschichte und Landeskunde* vol. 122 (2017) 57- 68.
- Krämer, Frederik Jan Louis, ed. 'Journalen van den Stadhouder Willem II uit de jaren 1641-1650', *Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap* vol. XXVII (1906) 423-424.
- Krieger, Johann Christian, *Cassel in historisch-topographischer Hinsicht. Nebst einer Geschichte und Beschreibung von Wilhelmshöle und seinen Anlagen* (Marburg 1805).
- Kuchenbecker, Johann Philipp, *Gegründete Abhandlung von denen Erb-Hof-Aemtern der Landgraffschaft Hessen: aus bewährten Geschicht-Schreibern, vielen noch nie gedruckten Urkunden und zuverlässigen Nachrichten entworffen, und mit nöthigen Beweisthümern, wie auch verschiedenen in das Staats- und Lehen-Recht einschlagenden Anmerckungen versehen* (Marburg 1744).
- Küttner, Carl Gottlob, *Reise durch Deutschland, Dänemark, Schweden, Norwegen und einen Theil von Italien, in den Jahren 1797, 1798, 1799* 3 vols., vol. I (Leipzig 1801).
- Loen, Johann Michael von, *Der Adel* (Ulm 1752).
- Loewe, Victor, *Preussens Staatsverträge aus der Regierungszeit König Friedrich Wilhelms I.* (Leipzig 1913).
- Marshall, Joseph, *Travels through Holland, Flanders, Germany, Denmark, Sweden, Lapland, Russia, the Ukraine, and Poland in the years 1768, 1769 and 1770* 2 vols, vol. I (London 1773).
- Moore, John M.D., *A View of Society and Manners in France, Switzerland and Germany* 2 vols. (London 1786)
- Moser, Friedrich Carl von, *Teutsches Hof-Recht in zwölf Büchern* 2 vols. (Frankfurt 1754-1755).
- Naber, Johanna W.A. *Correspondentie van de stadhouderlijke familie 1777-1820* 5 vols. (The Hague 1931-1936).
- Nolpe, Pieter, after Post, Pieter Jansz, etching series: 'De begrafenisstoet van Frederik Hendrik' plate 7 (1651), *Collection Rijksmuseum Amsterdam*.
- Oranje-Nassau, Maria Louisa van, *Wy Maria Louisa by der gratie Godts, gebooren prinsesse toe Hessen* (Leeuwaren 1718).
- Oranje-Nassau, Willem V, *Brieven van Prins Willem V aan Baron van Lijnden van Blitterswijk, representant van den Eersten Edele van Zeeland, François de Bas* ed. (The Hague 1893).
- *Gelieve het daer heen te dirigeren. De brieven van stadhouder Willem V aan Arend Sloet tot Tweenijenhuizen, 1771-1785*, J.C. Streng ed. (Epe 2001).
- Peckham, Harry, *A tour through Holland, Dutch Brabant, the Austrian Netherlands, and part of France* (London 1793).
- Percy, Elizabeth Seymour, *A Short Tour Made in the Year One Thousand Seven Hundred and Seventy One* (London 1775).
- Pratt, Samuel Jackson, *Gleanings Through Wales, Holland, and Westphalia, with views of peace and war at home and abroad* 3 vols., vol. II (London 1796).

Bibliography

- Radcliffe, Ann, *A journey Through Holland, Made in the Summer of 1794*, A.G.H. Bachrach ed. (Leiden 1998).
- Riesbeck, Johann Kaspar, *Travels Through Germany, in a Series of Letters*, Paul Henry Maty transl. 3 vols. (London 1787).
- Schäfer, Andreas, *Betrachtungen oder Empfindungen, oder Launen oder Grillen eines Schweizers im Wilhelmsbade bey Hanau* (Hanau 1780).
- Schinne, Magdalena van, *Het dagboek Magdalena van Schinne*, Anje Dik transl. (Hilversum 1990).
- Schlieffen, Martin Ernst von, *Einige Betreffnisse und Erlebungen Martin Ernsts von Schlieffen* (Berlin 1830).
- Schwarzkopf, Joachim von, *Über Staats- und Adress-Calender. Ein Beytrag zur Staatenkunde* (Berlin 1792).
- Slingelandt, Simon van, *Staatkundige Geschriften* 4 vols., vol. I (Amsterdam 1784-1784).
- Snouckaert van Schauburg, Albert Carel, 'Voorschriften betreffende de hofhouding van Prins Maurits', *De Nederlandsche Heraut* vol. 7 (1892) 188-201.
- 'Société des Antiquités: Mémoires de la Société des Antiquités de Cassel' (Kassel 1780).
- Statuten des Fürstlich-Hessen-Casselischen Ritter-Ordens vom Goldenen Löwen* (Kassel 1770).
- Stieglitz, Annette von, 'Karriere im Ausland. Julius Jürgen von Wittorf als Minister am Landgräflischen Hof in Kassel (1729-1802)' in: Silke Lesemann, idem eds., *Stand und Representation. Kultur und Sozialgeschichte des Hannoverischen Adels vom 17. bis zum 19. Jahrhundert* (Bielefeld 2004) 83-135.
- Thulemeyer, Friedrich Wilhelm von, *Dépêches van Thulemeyer, 1763-1788*, Robert Fruin, Herman Theodoor Colenbrander eds. (Amsterdam 1912).
- Tischbein, Johann Heinrich Wilhelm, *Aus meinem Leben* (Braunschweig 1861).
- Wagenaar, Jan, *Historische Verhandeling over de Natuur, uitneemendheid en paalen der waardigheid van stadhouder in de Verenigde Provinciën* (Amsterdam 1787).
- *Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden* 12 vols., vol I (Amsterdam 1739).
- Vreede, George Willem ed., *Mr. Laurens Pieter van de Spiegel en zijne tijdgenooten (1737-1800)* 4 vols., vol. I (Middelburg 1874-1877).
- Wagener, Samuel Christoph, *Reise durch den Harz und die Hessischen Lande, Besonders in Hinsicht auf Naturschönheiten, Anbau und Alterthümer* (Braunschweig 1797).
- Watson, Elkanah, *A Tour in Holland, in MDCCLXXXIV* (Worcester 1790).
- Westra van Holthe, J., *De ridderschap van Drenthe. Kwartierstaten van de verschrevenen gedurende het tijdvak 1600-1795, met huwelijken, kinderen en wapens, hoofdzakelijk getrokken uit originele stukken* (Assen 1950).
- Wiederhold, W.B., *Beschreibung des Lagers bei Bergen, welches von des Herrn Landgrafen zu Hessen Wilhelms IX. H.F.D. mit einem Corps höchstdero Truppen, zur Sicherheit der Wahlstadt Frankfurt am Main, des alda versammelten*

Bibliography

Churfürstlichen Collegiums und des Wählenden Reichsoberhaupts, Oktober 1790 (Kassel 1791).

Zimmermann, Ludwig von, ed., *Der ökonomische Staat Landgraf Wilhelms IV* (Marburg 1933-1937).

Newspaper Articles and Pamphlets

‘Briev van een vrye Fries, over de onbehoorlykheid van het bekleeden van veele ambten door een persoon, en de onderscheiden posten van den Gouverneur der Oranje-Spruiten’, *De politieke kruyer* vol. 2, issue 73 (Amsterdam 1784) 995-996.

De Post van den Neder-Rhijn vol. V, no. 215 (1785).

De Post van den Neder-Rhijn vol. V, no. 216 (1785).

De Post van den Neder-Rhijn vol. V, no. 259 (1785).

De Post van den Neder-Rhijn vol. VII, no. 347 (1786).

Dillenburgerische Intelligenz-Nachrichten des jahres 1790 vol. 18, issue XLVII (20-11-1790).

‘Feierlichkeiten bei der annahme der Kurwürde in Kassel’, *Zeitung für die elegante Welt* issue 3, nr. 65 (1803) 503-508.

Nieuwe Nederlandsche jaerboeken vol. IX, issue I (1774), vol. XXV, issue III (1790).

De Maandelykse Nederlandische Mercurius vol. 20 (1766), vol. 30 (1771), vol. XLVIII (1780).

Wilhelms IX regierungsantritt’, *Stats-Anzeigen* vol. VIII, issue 27, Heft 29-32, vol. VIII (26-11-1785) 246-251, 248.

State Calanders and Lists of Officials and Officers

Badenscher gemeinnütziger Hof- und Staats-Kalender (Karlsruhe 1773-1777).

Bericht wegens de gesteltenisse der Hooge Vergaderingen en Collegien, in 's Gravenhage. Met de benaamingen der Leden daar in sessie hebbende 39 vols. (The Hague 1756-1794).

Handbuch des kurhessischen Militair-, Hof- und Civil-Staats (Kassel 1820-1821).

Handbuch über den Königlich Preußischen Hof und Staat (Berlin 1794-1918).

Herzoglich-Mecklenburg-Schwerinscher Staats-Kalender (Schwerin 1776-1815).

Hochfürstlicher Brandenburg-Onolzbach- und Culmbachischer genealogischer Calender und Adresse- Buch (Ansbach 1770-1791).

Hochfürstlich Hessen-Casselischer Staats- und Adress-Calender (Marburg 1764-1787).

Königlich-Dänischer Hof- und Staats-Calender (Copenhagen 1736-1863).

Kurfürstlich Hessisches Hof- und Staats-Handbuch (Kassel 1835-1911).

Kur-Hessischer Staats- und Adress-Kalender (Kassel 1803-1806).

Kur-Hessischer Staats- und Adress-Kalender (Kassel 1814-1819).

Kur-Hessisches Staats- und Adress-Handbuch (Kassel 1822-1830).

Landgräfllich Hessen-Casselischer Staats- und Adress-Calender (Kassel 1788-1802).

Bibliography

- Liste der Ritter des Königlich Preußischen hohen Ordens vom Schwarzen Adler* (Berlin 1851).
- Naamregister der heeren militaire officieren, den capitein generaal, de generaals, lieutenant-generaals, generaals-major, colonels, lieutenant- colonels, majors, capiteins, lieutenants en vaandrighs,[etc. etc.], zedert den jaare 1713 tot maart 1794*, Johannes Thierry, Cornelis Mensing eds. (The Hague 1713-1793).
- Oranien-Nassauischer Hof-, Staats- und Bergwerkskalender* (Dillenburg 1771-1794).
- Ringoir, H., *Nederlandse Generaal van 1568-1940* (The Hague 1981).
- Seiner Churfürstlichen Durchleucht zu Pfalz etc. Hof- und Staats-Kalender* (Munich 1780-1790).
- Staatsalmanak voor den jare 1827* (The Hague 1827).
- Staatsalmanak voor het Koninkrijk der Nederlanden* (The Hague 1859-2003).
- Staats- und Addresshandbuch des schwäbischen Reichs-Kraises* (Ulm 1764-1799).
- Württembergisches Adressbuch* (Stuttgart 1736-1806).

Secondary Works

- Aalbers, Johan, 'Geboorte en geld. Adel in Gelderland, Utrecht en Holland tijdens de eerste helft van de achttiende eeuw' in: idem, Maarten Prak eds., *De Bloem der Natie, Adel en patriciaat in de Noordelijke Nederlanden* (Meppel – Amsterdam 1987) 56-78.
- 'Willem Anne van Spaen van Hardenbroek en de voormalige riddermatige adel (1806-1813)' in: idem, Maarten Prak eds., *De Bloem der Natie, Adel en patriciaat in de Noordelijke Nederlanden* (Meppel – Amsterdam 1987) 104-128.
 - 'Factieuze tegenstellingen binnen het college van de ridderschap van Holland na de vrede van Utrecht', *BMGN - Low Countries Historical Review* vol. 93, issue 3 (1978) 412-445.
 - 'Van riddermatige naar koninklijke adel' in: Jeroen Duindam ed., *De eeuwwende 1800*, vol. II, *Geschiedenis en kunsten* (Utrecht 1992) 49-69.
- Ablaing van Giessenburg, Willem Jan de, *De ridderschap van Veluwe, of Geschiedenis der Veluwsche Jonkers* (The Hague 1859).
- Ackermann, Gustav Adolph, *Ordensbuch sämmtlicher in Europa blühender und erloschener Orden und Ehrenzeichen* (Annaberg 1855).
- Adamson, John ed., *The Princely Courts of Europe: Ritual, Politics and Culture Under the Ancien Régime 1500-1750* (London 1999).
- Akkerman, Nadine, Houben, Birgit, *The Politics of Female Households: Ladies-in-waiting across Early Modern* (Leiden 2014).
- Algra, Hansy, 'Muziek aan het hof van Anna van Hannover en Willem Carel Hendrik Friso' in: J.J. Huizinga, Y.B. Kuiper, *Van Leeuwarden naar Den Haag. Rond de verplaatsing van het stadhouderlijk hof in 1747* (Franeker 1997) 73-84.

Bibliography

- Alkemade, Dirk, 'Ragebol en Sabel, Patriotse burgerbewapening, revolutie en terreur in Holland, 1786-1787', *Tijdschrift voor Geschiedenis* vol. 134, issue 4 (2021) 532-559.
- Allsen, Thomas, *The Royal Hunt in Eurasian History* (Philadelphia 2006).
- Arnoldi, von, 'Dietz' in: *Allgemeine Encyclopädie der Wissenschaften und Künste* (Leipzig 1834) 165- 166.
- Asch, Ronald G., Birke, Adolf eds., *Princes, Patronage, and the Nobility: The Court at the Beginning of the Modern Age, c. 1450-1650* (Oxford 1991).
- Atwood, Rodney, *The Hessians, Mercenaries from Hessen-Kassel in the American Revolution* (Cambridge 1980).
- Baartmans, Jacques J.M., *Alexander Philip van der Capellen (1745-1787). De tragische lotgevallen van een dienaar van prins Willem V* (Hilversum 2015).
- *Robert Jasper baron van der Capellen tot den Marsch (1743-1814). Regent, democraat, huisvader* (Hilversum 2010).
- Babel, Rainer, 'The court of the Wittelsbachs, c. 1500-1750' in: John Adamson ed., *The Princely Courts of Europe: Ritual, Politics and Culture in the Ancien Régime, 1500-1750* (London 2000) 189- 209.
- Baer, Friederike, *Hessians: German Soldiers in the American Revolutionary War* (Oxford 2022).
- Bahl, Peter, *Der Hof des Grossen Kurfürsten: Studien zur höheren Amtsträgerschaft Brandenburg- Preussens* (Berlin 2001).
- Baker-Smith, Veronica P.M., *A Life of Anne of Hanover, Princess Royal* (Leiden 1995).
- Bartstra, Jan Steffen, *Vlootherstel en legeraugmentatie, 1770-1780* (Assen 1952).
- Battenberg, Friedrich, 'Hofjude ohne Hof. Der Kasseler Oberhofagent Feidel David, ein Vorgänger Mayer Amschel Rothschilds', *Aschkenas, Zeitschrift für Geschichte und Kultur der Juden* vol. 20, issue 1 (2011) 21–69.
- Bauer, Volker, *Die höfische Gesellschaft in Deutschland von der Mitte des 17. bis zum Ausgang des 18. Jahrhunderts. Versuch einer Typologie* (Tübingen 1993).
- *Hofökonomie: Der Diskurs über den Fürstenhof in Zeremonialwissenschaft, Hausväterliteratur und Kameralismus* (Vienna 1997).
- *Repertorium territorialer Amtskalender und Amtshandbücher im Alten Reich. Adreß-, Hof-, Staatskalender und Staatshandbücher des 18. Jahrhunderts* (Frankfurt am Main 1997–2005).
- Bax, W.F., 'Ridderorden en Eere teekenen van het Koninkrijk Holland (1806-1810)', *Jaarboek van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor munt- en penningkunde* 25 (1938) 15-27, (<https://jaarboekvoormuntenpenningkunde.nl/jaarboek/1938/1938b.pdf>).
- Beales, Derek, 'Joseph II, Petitions and the public sphere' in: Hamish Scott, Brendan Simms eds., *Cultures of Power in Europe during the long Eighteenth Century* (Cambridge 2007) 249-268.
- Beckus, Paul, *Hof und Verwaltung des Fürsten Franz von Anhalt-Dessau (1758-1817). Struktur, Personal, Funktionalität* (Halle 2015).
- Beguin, Katia, *Les princes de Condé Rebelles, courtisans et mécènes dans la France du Grand Siècle* (Paris 1999).

Bibliography

- Beik, William, *Absolutism and Society in Seventeenth-Century France: State, Power and Provincial Aristocracy in Languedoc* (Cambridge 1985).
- 'The absolutism of Louis XIV as Social Collaboration', *Past and Present* vol. 188 (2005) 195- 224.
- Bély, Lucien, *La société des princes: XVIe-XVIIIe siècle* (Paris 1999).
- Berge, Otto, *Die Innenpolitik des Landgrafen Friedrich II. von Hessen-Kassel. Ein Beitrag zur Geschichte des aufgeklärten Absolutismus in Deutschland* (Mainz 1952).
- Bes, Lennard, *The Heirs of Vijayanagara: Court Politics in Early Modern South India* (Leiden 2022).
- Biskup, Thomas, *Friedrichs Größe: Inszenierungen des Preußenkönigs in Fest und Zeremoniell 1740- 1815* (Hull 2012).
- 'Höfisches Retablissement: Der Hof Friedrichs des Großen nach dem Siebenjährigen Krieg' in: *Friedrich der Große - eine perspektivische Bestandsaufnahme* (2007) *Perspectivia.net*, consulted: 13 December 2017, (https://www.perspectivia.net/publikationen/friedrich300-colloquien/friedrich-bestandsaufnahme/biskup_retablissement).
 - Benjamin Marschke, Andreas Pečar, Damien Tricoire eds., *Enlightenment at court: patrons, philosophes, and reformers in eighteenth-century Europe* (Oxford 2022).
- Bödeker, Hans Erick, 'Strukturen der Aufklärungsgesellschaft in der Residenzstadt Kassel' in: *Mentalitäten und Lebensverhältnisse, Rudolf Vierhaus zum 60. Geburtstag*, colleagues and students eds. (Göttingen 1982), 55-76.
- Boehlke, Hans-Kurt, *Simon-Louis Du Ry als Stadtbaumeister Landgraf Friedrichs II. von Hessen-Kassel* (Kassel 1953).
- Böhm, Uwe Peter, *Hessisches Militär: die Truppen der Landgrafschaft Hessen-Kassel, 1672-1806* (Marburg 1986).
- *Die Wehrverfassung in Hessen-Kassel im 18. Jahrhundert bis zum Siebenjährigen Kriege*. (Kassel 1954).
- Bootsma, N.A., *De hertog van Brunswijk, 1750-1759* (Assen 1962).
- Both, Wolf von, Vogel, Hans, *Landgraf Wilhelm VIII. von Hessen-Kassel. Ein Fürst der Rokokozeit* (München 1964).
- *Landgraf Friedrich II. von Hessen-Kassel. Ein Fürst der Zopfzeit* (München 1973).
- Brakensiek, Stefan, *Fürstendiener - Staatsbeamte - Bürger: Amtsführung und Lebenswelt der Ortsbeamten in niederhessischen Kleinstädten (1750-1830)* (Göttingen 1999).
- Braun, Christine, *Die Entstehung des Mythos vom Soldatenhandel 1776-1813. Europäische Öffentlichkeit und der "hessische Soldatenverkauf" nach Amerika am Ende des 18. Jahrhunderts* (Darmstadt 2018).
- Breesnee, G.H.C., *Inventaris van het archief van de Houtvesterij van Holland en West-Friesland* (The Hague 1924).
- Brohl, Elmar, 'Festung und Garnison Kassel im 18. Jahrhundert' in: Heide Wunder, Christina Vanja, Karl-Hermann Wegner eds., *Kassel im 18. Jahrhundert Residenz und Stadt* (Kassel 2000) 177- 190.

Bibliography

- Brommer, Peter, Krümmel, Achim, *Höfisches leben am mittelhhein unter Kurfürst Elector Clemens Wenzeslaus von Trier (1739-1812)* (Koblenz 2012).
- Broomhall, Susan ed., *Women and Power at the French Court, 1483-1563* (Amsterdam 2018).
- Bruggeman, Marijke, *Nassau en de macht van Oranje. De strijd van de Friese Nassau's voor de erkenning van hun rechten, 1702-1747* (Hilversum 2007).
- Bruin, Renger E. de, *Bedreigd door Napoleon. De Ridderlijke Duitsche Orde, Balije van Utrecht 1753- 1838* (Hilversum 2012).
- 'Het hof van Maria Louise van Hessen-Kassel (1711-1731)', *It beaken, meidielingen fan de Fryske Akademy* vol. 60, issue 3-4 (1998) 293-304.
- Brüser, Joachim, 'Ein missglückter Besuch in Kassel – Landgraf Friedrich II. von Hessen-Kassel in einem Reisebericht Herzog Karl Eugens von Württemberg von 1784', *ZHG* vol. 115 (2010) 153-171.
- Bucholz, Robert O., *The Augustan Court: Queen Anne and the Decline of Court Culture* (Stanford 1993).
- 'Introduction', xx-xciii, 'appendix' in: *The Database of Court Officers: 1660-1837*, (<https://courtofficers.ctsdh.luc.edu/>).
- Bunk, Veronika, *Karlsruhe-Friedenstein: family, cosmopolitanism and political culture at the courts of Baden and Sachsen-Gotha-Altenburg (1750-1790)* (Stuttgart 2011).
- Bunning, Lammert, *Het herenbolwerk. Politieke en sociale terreinverkenningen in Drenthe over de periode 1748-1888* (Assen 1966).
- Bureau voor bouwhistorie en architectuurgeschiedenis, *Stadhouderlijk Kwartier Binnenhof. Cultuurhistorisch onderzoek met waardestelling* (Utrecht 2018).
- Buttlar-Elberberg, Rudolf, *Stammbuch der Althessischen Ritterschaft* (Kassel 1888).
- Byrne, Anne, 'The Deathbed of Louis XV', *French History* vol. 29, issue 4 (2015) 491-509.
- Caiani, Ambrogio A., *Louis XVI and the French Revolution, 1789–1792* (Cambridge 2012).
- Carter, Alice Clare, *The Dutch Republic in Europe in the Seven Years War* (London 1971).
- Carvalho-Roos, Trudie Rosa de, 'Hoe houdt de stadhouder hof? Een speurtocht naar het decor waartegen het dagelijks leven van de stadhouders Willem IV en Willem V zich afspeelde in de Stadhouderlijke Kwartieren van het Haagse Binnenhof', *Oud Holland* vol. 116, issue 3-4 (2003) 121-223.
- Chalus, Elaine, *Elite Women in English Political Life c.1754-1790* (Oxford 2005).
- Cobban, Alfred, *Ambassadors and Secret Agents: The Diplomacy of the First Earl of Malmesbury at the Hague* (Westport 1979).
- Colenbrander, Herman Theodoor, *De patriottentijd. Hoofdzakelijk naar buitenlandsche bescheiden* 3 vols. (The Hague 1897-1899).
- Daniel, Ute, *Hoftheater. Zur Geschichte des Theaters und der Höfe im 18. und 19. Jahrhundert* (Stuttgart 1995).
- 'Hof, Hofleben' in: Helmut Reinalter ed., *Lexikon zum Aufgeklärten Absolutismus in Europa. Herrscher – Denker – Sachbegriffe* (Vienna 2013).

Bibliography

- Danziger, Marlies K., Reuter, Hans Joachim, Wegner, Karl-Hermann, *Ein Schotte in Kassel Im Jahre 1764: James Boswell Bei Landgraf Friedrich II. Von Hessen-Kassel* (Kassel 1999).
- Delen, Marie-Ange Dymphne, *Het hof van Willem van Oranje* (Amsterdam 2002).
- 'Ontstaansgeschiedenis van het hof in Den Haag' in: Marika Keblusek, Jori Zijlmans eds., *Vorstelijk vertoon, aan het hof van Frederik Hendrik en Amalia* (Zwolle 1997) 18-28.
- Demandt, Karl E., *Der Personenstaat der Landgrafschaft Hessen im Mittelalter: ein "Staatshandbuch" Hessens vom Ende des 12. bis zum Anfang des 16. Jahrhunderts* 2 vols. (Elwert 1981).
- 'Die oranischen Reichsfürstentumspläne für Nassau-Dillenburg', *Nassauische Annalen, Jahrbuch des Vereins für Nassauische Altertumskunde und Geschichtsforschung* vol. 82 (1971) 161-180.
- Dittscheid, C., *Kassel-Wilhelmshöhe und die Krise des Schloßbaues am Ende des Ancien Régime. Charles De Wailly, Simon Louis Du Ry und Heinrich Christoph Jussow als Architekten von Schloss und Löwenburg in Wilhelmshöhe (1785 - 1800)* (Mainz 1987).
- Dongelmans, M.J.N., *De Oranjes en het Valkhof 1786-1787* (Nijmegen 1980).
- Drie, Rob van, 'Het begrip ridderhofstad in de 16de en 17de eeuw' in: *Kastelen en ridderhofsteden in Utrecht* (Utrecht 1995) 41-50.
- Dröge, Jan, 'Het ontwerp, de bouw en de inrichting van het Logement van de heren van Amsterdam te 's-Gravenhage', *Jaarboek Monumentenzorg* (1993) 59-82.
- Dubois, Pierre H., Dubois, Simone, *Zonder Vaandel, Belle van Zuylen, een biografie* (Amsterdam 1993).
- Ducet, Siegfried, *Die Landgrafliche Porzellanmanufaktur Kassel 1766-1788* (1960).
- Duindam, Jeroen, *Dynasties: A Global History of Power, 1300-1800* (Cambridge 2016).
- *Vienna and Versailles: The Courts of Europe's Dynastic Rivals, 1550-1780* (Cambridge 2003).
 - *Myths of Power: Norbert Elias and the Early Modern European Court* (Amsterdam 1995).
 - Tülay Artan, en Metin Kunt eds., *Royal Courts in Dynastic States and Empires: A Global Perspective* (Leiden 2011).
 - 'Vienna and Versailles. Materials For Further Comparison and Some Conclusions' in: *zeitenblicke* vol. 4, issue 3 (2005), consulted 15 February 2018, (http://www.zeitenblicke.de/2005/3/Duindam/index_html#d28183e187).
 - 'Tussen tafellaken en servet, het stadhouderlijk hof in dynastiek Europa', *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden* vol. 124 (2009) 536-558.-
 - 'The Habsburg Court in Vienna: Kaiserhof or Reichshof?' in: Robert J.W. Evans, Peter H. Wilson eds., *The Holy Roman Empire, 1495-1806: A European Perspective* (Leiden 2012) 91- 120.
 - 'Royal Courts' in: Scott H. ed., *The Oxford Handbook of Early Modern European History. 1350- 1750. Vol. II Cultures and Power* (Oxford 2015).

Bibliography

- 'Het vroegmoderne hof als maskerade', *De Achttiende Eeuw*, vol. 41(2009) 34-58.
 - 'The dynastic court in an age of change: Frederick II seen from the perspective of Habsburg and Bourbon court life', *PSJ Document*, perspectivia.net, consulted 13 January 2018, (https://perspectivia.net/receive/ploneimport_mods_00000051).
 - 'Introduction. The Political Role of the Royal Household in the Age of Revolution and Restoration' in: idem, Quinten Somsen, Joost Welten eds., *Courts and Politics in an Age of Turmoil (c. 1780-1830)* (Leiden forthcoming 2025).
- Dülfer, Kurt, 'Fürst und Verwaltung. Grundzüge der hessischen Verwaltungsgeschichte im 16.-19', *Hessisches Jahrbuch für Landesgeschichte* vol. 3 (1953).
- *Gesamtübersicht über die Bestände des Staatsarchivs Marburg* 3 vols. (Marburg 1949-1952).
- Duwe, Georg, *Erzkämmerer, Kammerherren und ihre Schlüssel: historische Entwicklung eines der ältesten Hofämter vom Mittelalter bis 1918* (Osnabrück 1990).
- Eberhard Fritz, 'Knecht, Kutscher, Koch, Kammerdiener, König. Zur Sozialgeschichte des königlichen Hofes in Württemberg (1806–1918)', *Zeitschrift für Württembergische Landesgeschichte*, vol. 66 (2007).
- Ebert, Jochen, *Domänengüter im Fürstenstaat: die Landgüter der Landgrafen und Kurfürsten von Hessen (16.-19. Jahrhundert): Bestand - Typen - Funktionen. Selbstverlag der Hessischen Historischen Kommission und der Historischen Kommission für Hessen* (Marburg 2013).
- Eckhardt, Wilhelm A., 'Die hessischen Erbhofämter', *Hessisches Jahrbuch für Landesgeschichte* vol. 41 (1991) 85-104.
- Ehalt, Hubert, *Ausdrucksformen absolutistischer Herrschaft, Der Wiener Hof im 17. und 18. Jahrhundert* (Vienna 1980).
- Elias, Nobert, *Die höfische gesellschaft. Untersuchungen zur Soziologie des Königtums und der höfischen Aristokratie* (Neuwied 1969), *Habilitationsschrift* finished in 1933.
- Elliott, John Huxtable, Brockliss, L.W.B., *The World of the Favourite* (Yale 1999).
- Erlich, Horst, *Die Kadettenanstalten: Strukturen und Ausgestaltung militärischer Pädagogik im Kurfürstentum Bayern im späteren 18. Jahrhundert* (München 2006).
- Evans, Robert J.W., 'The Court: a Protaen Institution and an elusive Subject' in: Ronald G. Asch ed. *Princes, Patronage, and the Nobility: The Court at the Beginning of the Modern Age, C. 1450- 1650* (Oxford 1991) 481-491.
- Everdingen, Louise van, *Het Loo, De Oranjes en de jacht* (Haarlem 1984).
- Eymael, C.J.M., *Inventaris van het archief van Prinses Wilhelmina van Pruisen 1751-1820 (1821)* (Den Haag 1994).
- Feenstra, H., *Adel in de Ommelanden, Hoofdelingen, Jonkers en Eigenerfders van de late middeleeuwen tot de negentiende eeuw* (Groningen 1988).

Bibliography

- Feith, J.A., 'Mr. Paulus Laman jr. in 1783 te 's Gravenhage', *Groningsche volksalmanak, jaarboekje voor geschiedenis, taal- en oudheidkunde der provincie Groningen* (1908) 59-85.
- Fitzmaurice, Edmond, *Charles William Ferdinand, Duke of Brunswick: An Historical Study, 1735-1806* (Michigan 1901).
- Fockema Andreae, Sybrandus Johannes, *De Nederlandse staat onder de Republiek* (Hilversum 1961).
- Formsma, W.J., 'Jonkers en boeren op de Ommelander landdag in de eerste helft der achttiende eeuw', *Groningse volksalmanak, Historisch jaarboek voor Groningen* (1974-1975) 66-90.
- Franken, M.A.M., *Dienaar van Oranje. Andries Schimmelpenninck van der Oije 1705-1776. Een politieke en bestuurlijke levensbeschrijving van een Gelderse Luitenant-stadhouder* (Zutphen 2002).
- Freyer, Stefanie, *Der Weimarer Hof um 1800. Eine sozialgeschichte jenseits des mythos* (Osnabrück 2013).
- Fritschy, Wantje., 'De financiën van de Oranjes tussen revolutie en restauratie', *Jaarboek Oranje- Nassau Museum* (1996) 35-65.
- Ent, L. van der, Enthoven, V. eds., *Gewestelijke financiën ten tijde van de Republiek der Verenigde Nederlanden* 7 vols. (Den Haag 1996-2004).
 - *Public Finance of the Dutch Republic in Comparative Perspective, The Viability of an Early Modern Federal State (1570s–1795)* (Leiden 2017).
- Fruin, Robert, *Geschiedenis der staatsinstellingen in Nederland tot den val der Republiek* (Den Haag 1901).
- Gabriëls, A.J.C.M. (Jos), *De heren als dienaren en de dienaar als heer. Het stadhouderlijk stelsel in de tweede helft van de 18de eeuw* (The Hague 1990).
- 'Het hof van prins Willem V in 1768. Een momentopname', *Jaarboek Oranje- Nassau Museum* (1995) 94-128.
 - 'Tweemaal in ballingschap. Het verblijf van prins Willem V in Gelderland (1785-1787) en in Groot-Brittannië (1795-1801)', *Tijdschrift voor Geschiedenis* vol. 112 (1999) 323-352.
 - 'Het hof dat geen hof mocht heten. De monarchisering van de Franse Republiek tijdens het consulaat van Napoleon Bonaparte, 1799-1804', *Tijdschrift voor Geschiedenis* vol. 123, issue 3 (2010) 354-369.
 - "Het vooruitzicht op zijn toekomstig geluk'. De benoeming van pages aan het hof van koning Lodewijk Napoleon als patronage-instrument (1806-1810)', *BMGN - Low Countries Historical Review* vol. 136, issue 4 (2021) 81-112.
 - 'Vrienden van vroeger: De Franse invloed op de vorming van het vorstelijk hof van Lodewijk Napoleon, koning van Holland', *Tijdschrift voor geschiedenis* vol. 132, issue 3 (2019) 345-374.
- Gelder, H.E. van, 'De broederschap der Sint Joris Schutters te 's-Gravenhage', *Jaarboek Die Haghe* (1916) 9-137.
- Gercke, Peter, Naumann-Steckner, Friederike, *Aufklärung und Klassizismus in Hessen-Kassel unter Landgraf Friedrich II. 1760-1875: Ausstellung aus Anlass des 200jährigen Bestehens des Museum Fridericianum 1779-1979* (Kassel 1979).

Bibliography

- Gietman, Conrad, *Republiek van adel. Eer in de Oost-Nederlandse adelscultuur (1555-1702)* (Utrecht 2010).
- Gilsa, Carl Emil von, *Der Oberstallmeister von Gilsa. Ein Lebensbild aus dem achtzehnten und neunzehnten Jahrhundert* (Berlin 1862).
- Goslings-Lysen, Jenny Henriëtte, 'Uit het Friesche Hofleven in de 17de en 18de eeuw' in: Nanne Ottema e.d., *Leeuwarden 1435-1935. Gedenkboek* (Leeuwarden 1935) 202-224.
- Gräf, Holger, Hedwig, Andreas, Wenz-Haubfleisch, Annegret eds., *Die "Hessians" im amerikanischen Unabhängigkeitskrieg (1776-1783)* (Marburg 2014).
- Greig, Hannah, *The Beau Monde: Fashionable Society in Georgian London* (Oxford 2013).
- Vickery, Amanda, 'The Political Day in London, c. 1697-1834', *Past and Present*, vol. 252 (2021) 101-137.
- Grimes, Daniel, *The Hessians and the American Revolution* (2011).
- Groenveld, Simon, Wagenaar, Pieter, Van der Meer, Frits, 'Pre-Napoleonic centralization in a decentralized polity: the case of the Dutch Republic', *International Review of Administrative Sciences* vol. 76, issue 1 (2010) 47-64.
- 'Philip Ernst Vegelin van Claerbergen (1613-1693). Secretaris, hofmeester en raadsheer in dienst van de vorsten van Nassau-Dietz', *Virtus, Journal of Nobility Studies* vol. 16 (2009) 83- 118.
- Guibal, C.J., *Democratie en Oligarchie in Friesland tijdens de Republiek* (Assen 1934).
- Gundlach, Franz, *Die hessischen Zentralbehörden von 1247 bis 1604* 3 vols, vol. I *Darstellung*, vol. II *Urkunden und Akten*, vol. III *Dienerbuch* (Elwert 1931).
- Haan, Jaap de, *De eerste minister van de Republiek De Hollandse raadpensionaris in de zeventiende eeuw* (Amsterdam 2024).
- Habermahl, Nico, *Joan Cornelis van der Hoop 1742-1825. Marinebestuurder voor stadhouder Willem V en koning Willem I* (Amsterdam 2000).
- 'De zeestrijdkrachten in de nadagen van de Republiek en in de Bataafs-Franse periode (1763- 1815)' in: Jaap R. Bruijn, Cees B. Wels eds., *Met man en macht. De Militaire Geschiedenis van Nederland 1550-2000* (Amsterdam 2003) 179-198.
- Hansma, Laurian, *Oranje driften. Orangisme in de Nederlandse politieke cultuur 1780-1813* (Hilversum 2019).
- Hanson, Levett, *An Accurate Historical Account of All the Orders of Knighthood at Present Existing in Europe, by an Officer of the Chancery of the Equestrian Order of Saint Joachim* (London 1802).
- Hart, Marjolein 't, *The Making of a Bourgeois State: War, Politics and Finance during the Dutch Revolt* (Manchester 1993).
- Hartwig, Theodor, *Der überfall der Graffschaft Schaumburg-Lippe durch Landgraf Wilhelm IX. von Hessen. Ein Zwischenspiel kleinstaatlicher Politik aus den letzten zeiten des alten deutschen Reiches* (Hanover 1911).
- *Die Hofschule zu Cassel unter Landgraf Moritz dem Gelehrten* (Marburg 1864).

Bibliography

- Helsing, My, 'Court and public in Late Eighteenth-Century Stockholm. The Royal Urban Life of Duchess Charlotte, c. 1790', *The Court Historian* vol. 20, issue 1 (2015) 43-60.
- Hengerer, Mark, *Kaiserhof und Adel in der Mitte des 17. Jahrhunderts: Eine Kommunikationsgeschichte der Macht in der Vormoderne* (Munich 2004).
- Hengerer, Mark, Weber, Nadir eds., *Animals and Courts, Europe, c. 1200–1800* (Oldenburg 2020).
- Heppe, Dorothea, *Das Schloss der Landgrafen von Hessen in Kassel von 1557 bis 1811* (Marburg 1995).
- 'Das landgräfliche Schloss' in: Heide Wunder, Christina Vanja, Karl-Hermann Wegner eds., *Kassel im 18. Jahrhundert Residenz und Stadt* (Kassel 2000) 160-176.
- Hertel, Sandra, *Maria Elisabeth, Österreichische Erzherzogin und Statthalterin in Brüssel (1725-1741)* (Vienna 2014).
- Hessen, Rainer von, 'Wilhelm IX, Soldatenhandel' in: Bernd Heidenreich ed., *Aufklärung in Hessen. Facetten ihre Geschichte* (Wiesbaden 1999) 10-26.
- Hollenberg, Günter, 'Landstände und Militär in Hessen-Kassel', *Hessisches Jahrbuch für Landesgeschichte* vol. 34 (1984) 101-127.
- 'Die hessen-kasselische Landstände im 18. Jahrhundert', *Hessisches Jahrbuch für Landesgeschichte* vol. 38 (1988) 1-22.
 - also see printed sources for: idem, Berthold Jäger eds., *Hessen-Kasselische Landtagsabschiede, 1649-1798* (Elwert 1989).
- Hoof, M.C.J.C. van, Schreuder, E.A.T.M., Slot, B.J., *Inventaris van het archief van de Nassause Domeinraad, (1218) 1581-1811 (1842)* (The Hague, version 2022).
- Horowski, Leonhard, *Die Belagerung des Thrones. Machtstrukturen und Karrieremechanismen am Hof von Frankreich 1661–1789* (Stuttgart 2012).
- *Das Europa der Könige. Macht und Spiel an den Höfen des 17. und 18. Jahrhunderts* (Hamburg 2020).
 - 'Useful Ink-Shitters and Decorative Excellencies: The Difficult Relationship Between Ministers of State and Courtiers in Brandenburg-Prussia and France, c. 1650–1800', *European History Quarterly* vol. 53, issue 3 (July 2023), 407-426.
- Hovy, Johannes, *Het voorstel van 1751 tot instelling van een beperkt vrijhavenstelsel in de Republiek: Propositie tot een Gelimiteerd Porto-franco* (Utrecht 1966).
- 'Het politieke leven in de 18de eeuw. Institutioneel onvermogen in de 18de eeuw' in: *Algemene Geschiedenis van Nederland* vol. 9 (Haarlem 1980) 126-138.
- Hübner, P.G., *Wilhelmshöhe, Kaskadenanlagen, Schloss und Löwenburg* (Berlin 1927).
- Huizinga, Johan, *Nederland's Beschaving in de Zeventiende Eeuw* (Haarlem 1941).
- Huizinga, J.J., Bilker, B. eds., *Van Leeuwarden naar Den Haag: rond de verplaatsing van het stadhouderlijk hof in 1747* (Franeker 1997).
- Ingrao, Charles W., *The Hessian Mercenary State: Ideas, Institutions, and Reform under Frederick II, 1760-1785* (Cambridge 1987).

Bibliography

- Isacsson, Alexander, 'Monarchical Image-making in an age of Revolution, Embodying the 'traditional' and the 'modern' in Swedish Dynastic Ceremonies 1780-1820', *Scandinavian Journal of History* vol. 43, issue 5 (2018) 666-684.
- Ising, Arnold, *Het Hof te 's Gravenhage. De Prinsen van Oranje op het Stadhouders Kwartier* (The Hague 1898).
- Israel, Jonathan, *The Dutch Republic: Its Rise, Greatness, and Fall 1477-1806* (London 1997).
- 'The courts of the house of Orange c. 1580-1795. The united provinces of the Netherlands' in: John Adamson ed., *The Princely Courts of Europe: Ritual, Politics and Culture in the Ancien Régime, 1500-1750* (London 2000).
- Jagtenberg, Fred, *Willem IV, stadhouder in roerige tijden, 1711-1751* (Nijmegen 2018).
- Jansen, D.J., 'Het Stadhouders Kwartier in de zeventiende eeuw' in: R.J. van Pelt, M.E. Tiethoff- Spliethoff eds., *Het Binnenhof. Van grafelijke residentie tot regeringscentrum* (Dieren 1984) 119-136.
- Janssen, Geert H., *Creaturen van de macht: patronage bij Willem Frederik van Nassau (1613-1664)* (Amsterdam 2005); also appeared in English translation as: *Princely Power in the Dutch Republic: Patronage and William Frederick of Nassau (1613-1664)* (Manchester 2008).
- Japikse, Nicolaas, *De geschiedenis van het Huis van Oranje-Nassau* 2 vols. (Den Haag 1948).
- *Prins Willem III. De stadhouder-koning* 2 vols. (Amsterdam 1930).
- Jhering, Martin, *Hofleben in Ostfriesland: die Fürstenresidenz Aurich im Jahre 1728* (Göttingen 2005).
- Jong, Erik Halbe de, *Weldenkende burgers en Oranjeliefhebbers: Patriotten en Prinsgezinden in Leiden, 1775-1795* (Hilversum 2014).
- Jong, Evert de, Tenten, Marc van, 'Drie kwartierlijke ridderschappen als deel van de soevereine Staten van het vorstendom Gelre en graafschap Zutphen, 1621-1795' in: Coen O.A. Schimmelpenninck van der Oijen ed., *Adel en Ridderschap in Gelre. Tien eeuwen geschiedenis* (Zwolle 2013).
- Jong-Slagman, Janneke de, *Hofpredikers in de negentiende eeuw. Een carrière bij de koning* (Hilversum 2013).
- Jürgensmeier, Friedhelm, Groenveld, Simon eds., *Nassau-Diez und die Niederlande. Veröffentlichungen der Historischen Kommission für Nassau* (Wiesbaden 2012).
- Keller, Katrin, *Hofdamen: Amtsträgerinnen im Wiener Hofstaat des 17. Jahrhunderts* (Vienna 2005).
- 'Ladies-in-Waiting at the Imperial Court in Vienna' in: Nadine Akkerman, Birgit Houben eds., *The Politics of Female Households: Ladies-in-waiting across Early Modern Europe* (Leiden 2014) 77-98.
 - 'Der Hof als Zentrum adliger Existenz? Der Dresdner Hof und der sächsische Adel im 17. und 18. Jahrhundert,' in: Roland G. Asch ed., *Der europäische Adel in Ancien Régime. Von Krise der ständischen Monarchien bis zur Revolution (ca. 1600-1789)*(Cologne 2001) 207-231.
- Kettering, Sharon, *Patrons, Brokers and Clients in Seventeenth-Century France* (Oxford 1986).

Bibliography

- 'Patronage in Early Modern France', *French Historical Studies* vol. 16, issue 2 (1989), 408-435.
 - 'Patronage and Kinship in Early Modern France', *French Historical Studies* vol. 17, issue 4 (1992), 839-862.
- Kink, Barbara, *Adelige Lebenswelt in Bayern im 18. Jahrhundert. Die Tage- und Ausgabenbücher des Freiherrn Sebastian von Pemler (1718-1772)* (Munich 2007).
- Klein, S.R.E., *Patriots republikenisme. Politieke cultuur in Nederland 1766-1787* (Amsterdam 1995).
- Klingensmith, Samuel John, *The Utility of Splendor: Ceremony, Social Life, and Architecture at the Court of Bavaria, 1600-1800* (Chicago 1993).
- Klooster, L.J. van der, 'De Hofkapel' in: R.J. van Pelt, M.E. Tiethoff-Splithoff eds., *Het Binnenhof. Van grafelijke residentie tot regeringscentrum* (Dieren 1984) 29-40.
- Klüber, Johann Ludwig, *Über Einführung, Rang, Erzämter der neuen Kurfürsten* (Erlangen 1803).
- Knetsch, Carl, *Das Haus Brabant. Genealogie der Herzöge von Brabant und der Landgrafen von Hessen* (Darmstadt 1917).
- Knevel, Paul, *Het Haagse bureau: zeventiende-eeuwse ambtenaren tussen staatsbelang en eigenbelang* (Amsterdam 2001).
- Knoops, W.A., *Goejanverwellesluis: de aanhouding van de prinses van Oranje op 28 juni 1787 door het vrijkorps van Gouda* (Amsterdam 1987).
- Koene, Bert, *Oranjeman Suideras (1743-1811). Een leven zonder toegeeflijkheid* (Hilversum 2016).
- Koopmans, Joop W., 'De vergadering van de Staten-Generaal in de Republiek voor 1795 en de publiciteit', *BMGN - Low Countries Historical Review* vol. 120, issue 3 (2005) 379-396.
- 'Steunpilaar van Oranje in Drenthe en Den Haag. S.P.A. van Heiden Reinestein versus de patriotten via de pers', *Waardeel, Drents historisch tijdschrift* vol. 32 (2012) 1-9.
- Koogje, Anna J., Boulangé, F., 'Muziek en toneel aan het hof van Willem V', *Spiegel historiael* vol. 21 (1986) 185-191.
- Kooijmans, L., *Liefde in opdracht: het hofleven van Willem Frederik van Nassau* (Amsterdam 2000).
- Köttelwesch, Sabine, *Geliebte, Gemahlinnen und Mätressen. Zehn Frauenschicksale aus dem Umfeld des Kasseler Fürstenhofes* (Kassel 2004).
- Krieb, S., 'Hessen, Landgrafschaft, Landgrafen von' in: Werner Paravicini ed., *Höfe und Residenzen im spätmittelalterlichen Reich, Ein dynastisch-topographisches Handbuch* vol. I (Tübingen 2003) 807-811.
- Krüdener, Jürgen, *Die Rolle des Hofes im Absolutismus* (Stuttgart 1973).
- Krüger, Kersten, 'Entstehung und ausbau des hessischen Steuerstaates vom 16. bis zum 18. Jahrhundert', *Hessisches Jahrbuch für Landesgeschichte* vol. 32 (1982).
- Kruijswijk, Marita, Nesse, Marian, *Nederlandse jaarfeesten en hun liederen door de eeuwen heen* (Hilversum 2006).
- Kuiper, Yme, *Adel in Friesland 1780-1880* (Groningen 1993).

Bibliography

- 'Onder hovelingen' in: J.J. Huizinga, Y.B. Kuiper, *Van Leeuwarden naar Den Haag. Rond de verplaatsing van het stadhouderlijk hof in 1747* (Franeker 1997) 37-58.
- La Bella, Andrea, 'Absolutismus und ländliche Gesellschaft gegen Ende des 18. Jahrhunderts in Hessen-Kassel. Dargestellt am Beispiel der Institution des Landrats', *Hessisches Jahrbuch für Landesgeschichte* vol. 45 (1995).
- Landau, Georg, *Die Geschichte der Jagd und der Falknerei in beiden Hessen* (Kassel 1849).
- Lauret, Lauren, *Regentenwerk. Vergaderen in de Staten-Generaal en de Tweede Kamer, 1750-1850* (Amsterdam 2020).
- Leeuw, Karl de, *Cryptology and statecraft in the Dutch Republic* (Amsterdam 2000).
- 'The black chamber in the Dutch republic and the seven years' war, 1751-63', *Diplomacy and Statecraft* vol. 10, issue 1 (1999) 1-30.
- 'Johann Friedrich Euler 1714-1800, Mathematician and Cryptologist at the court of the Dutch Stadholder William V', *Cryptologia* vol. XXV, issue 4 (2001) 256-274.
- Leibetseder, Mathis, 'In der Hand des Herrschers: Adlige Pagen und fürstliche Patronage um 1600', *Zeitschrift für Historische Forschung* vol. 34, issue 4 (2007) 609-628.
- Le Roy Ladurie, Emmanuel, *Saint-Simon ou le système de la Cour* (Paris 1997).
- Lichtner, Adolf, *Landesheer und Stände in Hessen-Cassel, 1797-1821* (Göttingen 1913).
- Lieffering, Aldo, *The French Comedy in The Hague 1749-1793* (Den Haag 2007).
- Linnebach, Andrea, *Das Museum der Aufklärung und sein Publikum* (Kassel 2014).
- Los, Emmanuelle, *Over Grenzen Heen, Het assimilatieproces van de familie Collot d'Escury in de Nederlandse elite 1686-1800* (unpublished MA thesis, Amsterdam 2000).
- Losch, Philipp, *Kurfürst Wilhelm I., Landgraf von Hessen. Ein Fürstenbild aus der Zopfzeit* (Marburg 1937).
- *Soldatenhandel* (Kassel 1933, edition 1974).
- Löwenstein, Uta, 'Höfisches Leben und höfische Repräsentation in Hessen-Kassel im 18. Jahrhundert', *Zeitschrift des Vereins für hessische Geschichte* vol. 16 (2001) 37-50.
- '...wurde der Genius von Hessen noch einmal gesehen: Feier zum 50. Geburtstag von Landgraf Friedrich II. in Kassel', *Hessisches Jahrbuch für Landesgeschichte* (1997).
- 'Hofstaat und Landesherrschaft unter Landgraf Moritz von Hessen' in: Heiner Borggreffe, Vera Lüpkes, Hans Ottomeyer, Moritz der Gelehrte. Ein Renaissancefürst in Europa (Erasburg 1997) 34-86.
- Lynn, John A., *The Wars of Louis XIV, 1667-1714* (Londen 1999).
- Maitland, Frederic William, *The Constitutional History of England* (Cambridge 1919).
- Malettke, Klaus, Grell, Chantall, *Hofgesellschaft und Höflinge an europäischen Fürstenhöfen in der Frühen Neuzeit (15.-18. Jh.)* (Marburg 2001).
- Mansel, Philip, *Pillars of Monarchy, an Outline of the Political and Social History of Royal Guards 1400—1981* (London 1984).

Bibliography

- *The Court of France 1789-1830* (Cambridge 1991).
- *Dressed to Rule: Royal and Court Costume from Louis XIV to Elizabeth II* (New Haven 2005).
- *The Eagle in Splendour: Inside the Court of Napoleon* (London 2015).
- 'Monarchy, Uniform, and the Rise of the Frac 1760-1830', *Past & Present* vol. 96, issue 1 (1982) 103–132.
- McCaffray, Susan, 'Ordering the Tsar's Household: Winterpalace Servants in Nineteenth-Century St. Petersburg', *The Russian Review* vol. 73 (2014) 64-82.
- *The Winter Palace and the People Staging and Consuming Russia's Monarchy, 1754–1917* (Illinois 2018).
- Meerkerk, Edwin van, *Willem V en Wilhelmina van Pruisen. De laatste stadhouders* (Amsterdam 2009).
- Melchers, Rob, *De Beaufort. Geschiedenis van een aanzienlijke familie van 1613 tot 1876* (Hilversum 2014).
- Menning, Daniel, *Politik, Ökonomie und Aktienspekulation. "South Sea Bubble" und Co. 1720* (Berlin 2020).
- Merkel, Kerstin, 'Die Besichtigung von Kassel – Reisekultur im 18. Jahrhundert' in: Heide Wunder, Christina Vanja, Karl-Hermann Wegner eds., *Kassel im 18. Jahrhundert Residenz und Stadt* (Kassel 2000).
- Mey, Ebenhard, 'Der zukünftige Gelehrte und Hoffmann, Lehrangebot und Studenten am Collegium Carolinum, in der Regierungszeit Friedrich II' in: Heide Wunder, Christina Vanja, Karl-Hermann Wegner eds., *Kassel im 18. Jahrhundert Residenz und Stadt* (Kassel 2000) 191-211.
- Mijers, E., Onnekink, David eds., *Redefining William III: The Impact of the King-Stadholder in International Context* (2007).
- Möckl, Karl, *Hof und Hofgesellschaft in den deutschen Staaten im 19. und beginnenden 20. Jahrhundert* (1990).
- Moes, Jaap, *Onder aristocraten. Over hegemonie, welstand en aanzien van adel, patriciaat en andere notabelen in Nederland, 1848-1914* (Hilversum 2012).
- Mokyr, Joel ed., *The Oxford Encyclopedia of Economic History* 5 vols., vol. I (Oxford 2003).
- Mörke, Olaf, *"Stadtholder" oder "Staetholder"? Die Funktion des Hauses Oranien und seines Hofes in der politischen Kultur der Republik der Vereinigten Niederlande im 17. Jahrhundert* (Münster 1997).
- 'De hofcultuur van het huis Oranje-Nassau in de zeventiende eeuw' in: W. Frijhoff a.o. ed., *Cultuur en maatschappij in Nederland 1500-1850* (Heerlen 1992) 39-77.
- 'William III's Stadholderly Court in the Dutch Republic' in: Mijers, E., Onnekink, David eds., *Redefining William III, Redefining William III: The Impact of the King-Stadholder in International Context* (London 2007), 237-240.
- Müller, Rainer A., *Der Fürstenhof in der Frühen Neuzeit* (Munich 2004).
- Mustafa, Sam A., *Napoleon's Paper Kingdom: The Life and Death of Westphalia, 1807–1813* (Lanham 2017).

Bibliography

- Naber, Johanna W. A., *Prinses Wilhelmina, gemalin van Willem V, prins van Oranje* (Amsterdam 1908).
- *Prinsessen van Oranje in Duitschland* (Haarlem 1920).
 - also under printed sources: *Correspondentie van de stadhouderlijke familie 1777-1820* 5 vols. (The Hague 1931).
- Nachison, Beth, *Provincial Government in the Ancien Regime: The Princes of Condé in Burgundy, 1660-1730* (Univ. of Iowa Ph.D. thesis, 1992).
- Neugebauer, Wolfgang, 'Vom höfischen Absolutismus zum fallweisen Prunk. Kontinuitäten und Quantitäten in der Geschichte des preußischen Hofes im 18. Jahrhundert' in: Klaus Malettke, Chantal Grell eds., *Hofgesellschaft und Höflinge an europäischen Fürstenhöfen in der Frühen Neuzeit (15.–18. Jh.)* (Münster 2001) 113–24.
- Nienes, A.P. van, Bruggeman, Marijke, *Archieven van de Friese stadhouders Inventarissen van de archieven van de Friese stadhouders van Willem Lodewijk tot en met Willem V, 1584-1795* (Hilversum 2003).
- Nierop, Henk van, *Van ridders tot regenten. De Hollandse adel in de zestiende en de eerste helft van de zeventiende eeuw* (Dieren 1984).
- Nijhoff, Dirk Christiaan, *De Hertog van Brunswijk. Eene bijdrage tot de geschiedenis van Nederland gedurende de jaren 1750-1784* (The Hague 1889).
- Nijsten, Gerard, *In the Shadow of Burgundy: The Court of Guelders in the Late Middle Ages* (Cambridge 2004).
- Nimwegen, Friso van, 'Orangisten tegen Oranje, De strijd om de Oranjerestaurotie, 1787-1788', *Tijdschrift voor Geschiedenis* vol. 134, issue 4 (2021).
- Nimwegen, Olaf van, *De Nederlandse Burgeroorlog (1748-1815)* (Amsterdam 2017).
- *Willem V. De laatste stadhouder van Nederland 1748-1806* (Amsterdam 2023).
- Nissen, Lidewij, 'Dynastic Marriages as Powerplay: Constructing the Marriages of the Nassau Stadtholders in the Seventeenth-Century Dutch Republic' in: Joris Oddens, Alessandro Metlica, Gloria Moorman eds., *Contending Representations I. The Dutch Republic and the Lure of Monarchy* (Turnhout 2023), there 136-151.
- Onnekink, David, *The Anglo-Dutch Favourite The Career of Hans Willem Bentinck, 1st Earl of Portland (1649–1709)* (London 2007).
- Rommelse, Gijs, *The Dutch in the Early Modern World: A History of a Global Power* (Cambridge 2019).
- Orr, Clarissa Campbell, *Queenship in Britain, 1660-1837: Royal Patronage, Court Culture, and Dynastic Politics* (Manchester 2002).
- *Queenship in Europe 1660-1815: The Role of the Consort* (Cambridge 2004).
- Ottomeyer, Hans, Völkel, Michaela, *Die öffentliche Tafel: Tafelzeremoniell in Europa 1300-1900* (Wolfartshausen 2002).
- Paige, Nicole Emerick, *Monarchy on the Move: The Royal Visits of George III and George IV, 1760- 1830* (unpublished PhD thesis, Leicester 2023).
- Paping, Richard, 'General Dutch population development 1400-1850: cities and countryside', paper presented at the First Conference of the European Society of Historical Demography (ESHD) (Sassari-Alghero 2014).

Bibliography

- Parrott, David, *Richelieu's Army: War, Government and Society in France, 1624-1642* (Cambridge 2001).
- Paulmann, Johannes, *Pomp und Politik: Monarchenbegegnungen in Europa zwischen Ancien Regime und Erstem Weltkrieg* (Paderborn 2000).
- Pečar, Andreas, *Die Ökonomie der Ehre. Höfischer Adel am Kaiserhof Karls IV. (1711-1740)* (Halle 2003).
- 'Das Hofzeremoniell als Herrschaftstechnik? Kritische Einwände und methodische Überlegungen am Beispiel des Kaiserhofes in Wien (1660-1740)' in: R.G. Asch, D. Freist eds., *Staatsbildung als kultureller Prozeß: Strukturwandel und Legitimation von Herrschaft in der Frühen Neuzeit* (Köln/Weimar/Wien 2005) 381-404.
- Pedlow, Gregory W., *The Survival of the Hessian Nobility, 1770-1870* (Princeton 1988).
- Peele, Ada, *Een uitzonderlijke erfgenaam. De verdeling van de nalatenschap van Koning-Stadhouder Willem III en een consequentie daarvan: Pruisisch heerlijk gezag in Hooge en Lage Zwaluwe, 1702-1754* (Hilversum 2012).
- Pelinck, E., 'Een karakterschets van Prins Willem V door hem zelf gecorrigeerd', *Vereniging Oranje Nassau museum* (1970-1971) 32-37.
- Pelizaeus, Ludolf, *Der Aufstieg Württembergs und Hessens zur Kurwürde 1692 – 1803* (Frankfurt am Main 2000).
- Pelt, R.J. van, 'Het Binnenhof als speelplaats voor architecten' in: idem, M.E. Tiethoff-Splithoff eds., *Het Binnenhof. Van grafelijke residentie tot regeringscentrum* (Dieren 1984) 137-153.
- Pelzer, E., 'Het Jachtgerecht in Utrecht. Een beknopte historisch-institutioneel overzicht', *Jaarboek Oud – Utrecht* vol. 58 (1990) 58-72.
- Persson, Fabian, *Servants of Fortune. The Swedish Court Between 1598 and 1721* (Lund 1999).
- *Survival and Revival in Sweden's Court and Monarchy, 1718–1930* (London 2020).
 - *Women at the Early Modern Swedish Court. Power, Risk, and Opportunity* (Amsterdam 2020).
- Peterse, J.M., 'Publicist voor Oranje. R.M. van Goens en De Ouderwetse Nederlandsche Patriot (1781- 1783)', *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden* vol. 103 (1988) 182-208.
- Peyster, Henry de, *Les Troubles de Hollande, a la veille de la revolution Française 1780-1795* (Paris 1905).
- Philippi, Hans, *Landgraf Karl von Hessen-Kassel. Ein deutscher Fürst der Barockzeit* (Marburg 1976).
- 'Hessen vom Barock zum Klassizismus. 1648-1806' in: Walter Heinemeyer ed., *Das Werden Hessens* (Marburg 1986) 349-388.
- Pieters, Florence, 'Het schatrijke naturaliënkabinet van stadhouder Willem V onder directoraat van topverzamelaar Arnout Vosmaer' in: B.C. Sliggers, M.H. Besslink eds., *Het verdwenen museum: natuurhistorische verzamelingen 1750-1850* (Blaricum 2002) 19-44.

Bibliography

- Plodeck, Karin, *Hofstruktur und Hofzeremoniell in Brandenburg-Ansbach vom bis zum Jahrhundert* (Ansbach 1972).
- Poelhekke, Jan Josephus, *Frederik Hendrik, Prins van Oranje. Een biografisch drieluik* (Zutphen 1978).
- Polley, R., 'Das Lehnsaufgebot Landgraf Wilhelm IX. von Hessen-Kassel von 1794. Ein Beitrag zur Entwicklung des Lehens zum freiem Eigentum', *Hessisches Jahrbuch für Landesgeschichte* vol. 37 (1987).
- Prak, Maarten, *Republikeinse veelheid, democratisch enkelvoud: sociale verandering in het Revolutietijdvak, 's-Hertogenbosch 1770-1820* (Nijmegen 1999).
- 'The Dutch Republic as a Bourgeois Society', *BMGN - Low Countries Historical Review*, vol. 125, issue 2-3 (2010) 107-139.
- Price, J.L., 'The Dutch Nobility in the Seventeenth and Eighteenth Centuries' in: Hamish M. Scott, *The European Nobilities in the Seventeenth and Eighteenth Centuries* 2 vols., vol. I (London 1995) 82-113.
- Putschky, Carmen, *Wilhelmsbad, Hofgeismar und Nenndorf: drei Kurorte Wilhelms I. von Hessen- Kassel* (unpublished PhD thesis, Marburg 2000).
- Raa, F.G.J. ten, 'Het garnizoen van 's-Gravenhage in de laatste helft der vorige eeuw', *Jaarboek Die Haghe* (1900) 28-47.
- *Het Staatsche leger, 1568-1795*, vol. VI., *Van de verheffing van Prins Willem III van Oranje tot Kapitein- en Admiraal-generaal der Vereenigde Nederlanden tot het begin van den Negenjarigen Oorlog (1672-1688)* (Breda 1940).
- Raeymaekers, Dries, *One Foot in the Palace. The Habsburg Court of Brussels and the Politics of Access in the Reign of Albert and Isabella, 1598-1621* (Leuven, 2013).
- Sebastiaan Derks eds., *The Key to Power? The Culture of Access in Princely Courts, 1400-1750* (Leiden 2016).
- Rasch, Rudolf, *Geschiedenis van de Muziek in de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden 1572- 1795* (Utrecht 2013) 'Hoofdstuk Zes: Het Stadhouderlijk Hof' (online version of a published book:
<http://www.let.uu.nl/~Rudolf.Rasch/personal/Republiek/Republiek06-Hof.pdf>).
- Reinhard, Wolfgang, *Familie und Klientel. Untersuchungen zur gesellschaftlichen Struktur und Dynamik des Papsttums und der politischen Sozialgeschichte der frühen Neuzeit*, 2 vols. (Freiburg 1973).
- Reutzel, Eric, *Das Finanzgebaren des Landgrafen Moritz von Hessen-Kassel im Spiegel der überlieferten Messevoranschläge* (Frankfurt 2002).
- Rommel, Christoph von, *Geschichte von Hessen* 5 vols., vol. V (Kassel 1835).
- Ronnes, Hanneke, 'Lusthof Het Loo als nalatenschap: vorstelijke smaak en nasmaak op een bedaagd buiten', *Werkgroep Achttiende Eeuw* vol. 42 (2010) 47-72.
- Roorda, Daniel J., *Partij en factie, De oproeren van 1672 in de steden van Holland en Zeeland, een krachtmeting tussen partijen en facties* (Groningen 1961).
- *Rond prins en patriciaat: verspreide opstellen door D. J. Roorda*, A.J.C.M. Gabriëls ed. (Weesp 1984).
- Rosendaal, Joost, *De Nederlandse revolutie: vrijheid, volk en vaderland 1783-1799* (Nijmegen 2005).

Bibliography

- Rowe, Michael, *From Reich to State. The Rhineland in the Revolutionary Age, 1780-1830* (Cambridge 2003).
- Rowen, Herbert H., *The Princes of Orange. The Stadholders in the Dutch Republic* (Cambridge 1988).
- 'Political Ideas & Institutions in the Dutch Republic: Papers Presented at a Clark Library Seminar', 27 March 1982 (Los Angeles 1985).
- Rowlands, Guy, *The Dynastic State and the Army under Louis XIV: Royal Service and Private Interest, 1661-1701* (Cambridge 2002).
- Ruhl, Klaus-Jörg ed., *Kassel in alten und neuen Reisebeschreibungen Kassel in Reisebeschreibunden* (Düsseldorf 1991).
- Sainty, John Christopher, *Officials of the Royal Household, 1660-1837: Department of the Lord Chamberlain and Associated Offices* (London 1997).
- Sanders, George, *Het present van Staat. De gouden ketens, kettingen en medailles verleend door de Staten-Generaal, 1588-1795* (Hilversum 2013).
- Sauer, Josep, *Finanzgeschäfte der Landgrafen von Hessen-Kassel* (Fulda 1930).
- Schaich, Michael, *Staat und Öffentlichkeit im Kurfürstentum Bayern der Spätaufklärung* (Munich 2001).
- Schama, Simon, *Patriots and Liberators: Revolution in the Netherlands, 1780-1813* (New York 1977).
- *Embarrassment Of Riches: an Interpretation of Dutch Culture in the Golden Age* (New York 1987).
- Schilfgaarde, Paul van, *De Graven van Limburg Stirum in Gelderland en de geschiedenis hunner bezittingen* 3 vols, vol. I (Assen 1961).
- Schilling, Heinz, 'The Orange Court: the Configuration of the Court in an Old European Republic' in: Ronald G. Asch, Adolf Birke eds., *Princes, Patronage, and the Nobility: The Court at the Beginning of the Modern Age, c. 1450-1650* (Oxford 1991) 441-454.
- Schmidt, Freek, *Passion and Control: Dutch Architectural Culture of the Eighteenth Century* (Abingdon 2016).
- Schmidt, Georg, *Das Geschlecht von Veltheim* 2 vols., vol. I (Halle 1912).
- Schnitzer, Claudia, *Höfische Maskeraden: Funktion und Ausstattung von Verkleidungsdivertissements an deutschen Höfen der Frühen Neuzeit* (Tübingen 1999).
- Schreck, Christian, *Hofstaat Und Verwaltung Der Fürsten von Löwenstein-Wertheim-Rochefort Im 18. Jahrhundert* (Leidorf 2006).
- Schreuder, Esther, *Cupido en Sideron. Twee Moren aan het hof van Oranje* (Amsterdam 2017).
- Schulze, Hermann, *Das Preussische Staatsrecht, auf grundlage des Deutschen Staatsrechts* 2 vols., vol. I (Leipzig 1870) 164-165.
- *Chronik sämmtlicher bekannten Ritter-Orden und Ehrenzeichen, welche von Soverainen und Regierungen verliehen werden* 2 vols. vol. I (Berlin 1855).
- Schutte, G.J., *Oranje in de achttiende eeuw* (Amsterdam 1999).

Bibliography

- 'Beschermer van Gods kerk. Willem V en het onverbreekbaar drievoudig snoer', *Jaarboek Oranje-Nassau Museum* (1996) 137-166; also published in: idem, *Oranje in de achttiende eeuw* (Amsterdam 1999) 113-136.
- Scott, Hamish, Simms, Brendan, *Cultures of Power in Europe During the Long Eighteenth Century* (Cambridge 2007).
- 'Sir Joseph Yorke, Dutch Politics and the Origins of the Fourth Anglo-Dutch War', *The Historical Journal* vol. 31, issue 3 (1988) 571-89.
- Sitt, Martina, *Die Kasseler Hofbildhauer Heyd – eine Annäherung: Ludwig Daniel Heyd (1743–1801) und Johann Wolfgang Heyd (1749–1798)* (Kassel 2017).
- Slagter, Yannick, *Vorstelijk aanzien op krediet, een studie naar de financiën van de prinsen van Oranje c.1630-1702* (unpublished MA thesis, Utrecht 2009).
- Sliggers, Bert, Wertheim, A.A., Fabbriotti-Vaute, M.E., Mengarduque, J.R., Mengarduque, A.H., *Een vorstelijke dierentuin: de menagerie van Willem V* (Zutphen 1994).
- Schmidt, Freek *Passion and Control: Dutch Architectural Culture of the Eighteenth Century* (Burlington 2016).
- Smit, Diederik, *Het belang van het Binnenhof. Twee eeuwen Haagse politiek, huisvesting en herinnering* (Amsterdam 2015).
- Smith, Hannah, *Georgian Monarchy, Politics and Culture, 1714-1760* (Cambridge 2006).
- Spangler, Jonathan, *The Society of Princes, The Lorraine-Guise and the Conservation of Power and Wealth in Seventeenth-Century France* (London 2016).
- Starkey, David, *The English Court: From the Wars of the Roses to the Civil War* (Cambridge 1987).
- Sternberg, Giora, 'Manipulating Information in the Ancien Régime: Ceremonial Records, Aristocratic Strategies, and the Limits of the State Perspective', *The Journal of Modern History* vol. 85, issue 2 (2013) 239-279.
- Stieglitz, Annette von, 'Hof und Hofgesellschaft der Residenz Kassel in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts' in: Heide Wunder, Christina Vanja, Karl-Hermann Wegner eds., *Kassel im 18. Jahrhundert. Residenz und Stadt* (Kassel 2000).
- Also under printed sources: 'Karriere im Ausland. Julius Jürgen von Wittorf als Minister am Landgräflichen Hof in Kassel (1729-1802)' in: Silke Lesemann, idem eds., *Stand und Representation. Kultur und Sozialgeschichte des Hannoverschen Adels vom 17. bis zum 19. Jahrhundert* (Bielefeld 2004) 83-135.
- Stobbe, Urte, 'Landscape garden or lustgarten: reinterpreting Kassel-Wilhelmshöhe in garden history', *Studies in the History of Gardens & Designed Landscapes* vol. 32, issue 2 (2012) 84- 98.
- Stokvis, Pieter, 'Het sterftepatroon in preïndustrieel Den Haag (ca. 1700-1855). De mythe van de stedelijke oversterfte en de sterfte naar jaargetijde en doodsoorzaken,' *De Negentiende Eeuw* vol. 17 (1993) 206-216.
- Stollberg-Rilinger, Barbara, *Des Kaisers alte Kleider. Verfassungsgeschichte und Symbolsprache des Alten Reiches* (Munich 2008).

Bibliography

- *Das Heilige Römische Reich Deutscher Nation. Vom Ende des Mittelalters bis 1806* (Munich 2006).
- 'Honores regii. Die Königswürde im zeremoniellen Zeichensystem der Frühen Neuzeit' in: Johannes Kunisch ed., *Dreihundert Jahre Preußische Königskrönung. Eine Tagungsdokumentation* (2002) 1-26.
- Stralen, J. van, 'Journaal van het huwelijk van Frederika Louise Wilhelmina, prinses van Oranje, dochter van prins Willem V, met den erfprins van Brunswijk-Lunenbourg', *Haagsch Jaarboekje* vol. 7 (1895) 29-45.
- Streng, J.C. (Jean), *'Stemme in staat'. De bestuurlijke elite in de stadsrepubliek Zwolle 1579-1795* (Hilversum 1997).
- 'Le métier du noble. De Overijsselse Ridderschap tussen 1622 en 1795' in: A.J. Mensema, Js. Mooijweer, idem eds., *De Ridderschap van Overijssel. Le métier du noble* (Zwolle 2000) 49- 108.
- 'De adel in de Republiek', *Virtus, Journal of Nobility Studies Virtus* vol. 10 (2003) 71-101.
- Strien-Chardonneau, Madeleine, *Le voyage de Hollande. Récits de voyageurs français dans les Provinces-Unies, 1748-1795* (Oxford 1994).
- Strien, Kees van, *De Ontdekking van de Nederlanden. Britse en Franse reizigers in Holland en Vlaanderen, 1750-1795* (Utrecht 2001).
- Stuth, Steffen, *Höfe und Residenzen: Untersuchungen zu den Höfen der Herzöge von Mecklenburg im 16. und 17. Jahrhundert* (Bremen 2001).
- Swann, Julian, *Politics and the Parlement of Paris under Louis XV, 1754-1774* (Cambridge 1995).
- "Silence, respect obedience': Political culture in Louis XV's France' in: Hamish M. Scott, Brendan Simms eds., *Cultures of power in Europe during the long eighteenth century* (Cambridge 2007) 225-249.
- *Provincial Power and Absolute Monarchy: The Estates General of Burgundy, 1661-1790* (Cambridge 2003).
- Tamse, C.A., *Vrouwen in het landsbestuur: van Adela van Hamaland tot en met koningin Juliana: vijftien biografische opstellen* (The Hague 1982).
- Taylor, Peter K., *Indentured to Liberty: Peasant Life and the Hessian Military State, 1688-1815* (Ithaca 1994).
- Ter Meer Derval, A., 'Namen van de opeenvolgende eigenaars der huizen, staande aan de Noord-, West-, en Oostzijde van het Buitenhof van 1600 tot circe 1830', *Die Haghe* (1941) 123-142.
- Thiele, Helmut, *Die Kasseler Hofgemeinde zur Zeit des Landgrafen Karl* (Kassel 1996).
- Thiessen, Hillard von, Windler, Christian eds., *Nähe in der Ferne. Personale Verflechtung in den Außenbeziehungen der Frühen Neuzeit*, special issue, *Zeitschrift für Historische Forschung, Beihefte* 36 (2005).
- Tiethoff-Spliethoff, Marieke E., 'De hofhouding van Frederik Hendrik', *Jaarboek Oranje-Nassau* (1989) 41-62.
- Tretout, Thibaut, *Société curiale et monarchie restaurée en France (1814-1830). La «nation des courtisans»* (unpublished PhD thesis, Paris 2016).

Bibliography

- Troost, Wouter, *Stadhouder-koning Willem III. Een politieke biografie* (Hilversum 2001).
- Tucker, Rebecca, *The Art of Living Nobly: The Patronage of Prince Frederik Hendrik (1584–1647) at the Palace of Honselaarsdijk during the Dutch Republic* (unpublished PhD dissertation, New York 2002).
- Vehse, Karl Eduard, *Geschichte der deutschen höfe seit der reformation* 48 vols., vol. 27 (Hamburg 1851-1858) 217-263.
- *Die höfen zu Hessen*, Wolfgang Sneider ed. (Leipzig 1991); based on excerpts from Vese's original, *Geschichte der deutschen Höfe seit der Reformation*, 48 vols. (Hamburg 1851-1858).
- Velema, Wyger R. E., 'Elie Luzac and two Dutch revolutions. The evolution of Orangist political thought' in: Margret C. Jacob, Wijnand Mijnhardt eds., *The Dutch Republic in the Eighteenth Century, Decline, Enligthenment, and Revolution* (Itaca 1992) 123-146.
- Ventzke, Marcus, *Hofkultur und aufklärerische Reformen in Thüringen. Die Bedeutung des Hofes im späten 18. Jahrhundert* (Weimar 2002).
- Vliet, Pieter van der, *Onno Zwier van Haren (1713-1779). Staatsman en dichter* (Hilversum 1996).
- Volmer, Anette, 'Antikrezeption im 18. Jahrhundert: Die Gesellschaft der Altherthümer. Ein Beitrag zur Spätaufklärung in Hessen-Kassel' in: Holger Zaunstöck, Markus Meumann eds., *Sozietäten, Netzwerke, Kommunikation. Neue Forschungen zur Vergesellschaftung im Jahrhundert der Aufklärung* (Berlin 2003) 85-113.
- Vorsterman van Oyen, Anthonie Abraham, *Genealogie van het geslacht van Bijlandt* (The Hague 1891).
- Vos van Steenwijk, A.N. de, *Het geslacht De Vos van Steenwijk in het licht van de geschiedenis van de Drentse adel* (Assen 1976).
- Wassenaar, H., 'Stadhouder Willem III als opperjagermeester van de Veluwe: een vriend van de adel?', *Virtus, Journal of Nobility Studies*, vol. 3, issue 1 (1995) 11-24.
- Wendt- Sellin, Ulrike, *Herzogin Luise Friederike von Mecklenburg-Schwerin (1722-1791): ein Leben zwischen Pflicht, Pläsier und Pragmatismus* (Weimar 2017).
- Welten, Joost, *Dansen rond de troon van Willem I. De Hoven in Den Haag en Brussel 1813-1830* (Gorredijk 2023).
- Westra van Holthe, J., *De ridderschap van Drenthe. Kwartierstaten van de verschrevenen gedurende het tijdvak 1600-1795, met huwelijken, kinderen en wapens, hoofdzakelijk getrokken uit originele stukken* (Assen 1950).
- Weyer, Wilhelm, *Die Anfänge des preußischen Haus- und Polizeiministers Fürsten Wilhelm Ludwig Georg zu Sayn-Wittgenstein-Hohenstein* (Marburg 1927).
- Wieldraaijer, Matthijs Herman, *Oranje op de kansel. De beeldvorming van Oranjestadhouders en hun vrouwen in preken, 1584-1795* (unpublished PhD thesis, Amsterdam 2014).
- Wielenga, Friso, *A History of the Netherlands: From the Sixteenth Century to the Present Day* (London 2020).

Bibliography

- Wijnaendts van Resandt, W., 'Mededeelingen over de Graven de larrey', *Maanblad van het Genealogisch-Heraldisch genootschap de Nederlandsche Leeuw* vol. 40 (1922) 255-266, 309- 316.
- Wilders, Coen, *Patronage in de provincie. Het Utrechtse netwerk van stadhouder Willem III* (Amsterdam 2015).
- Wilhelm, Andreas, *Orange und das Haus Nassau-Oranien im 17. Jahrhundert. Ein Fürstentum zwischen Souveränität und Abhängigkeit* (Berlin 2018).
- Wilson, Peter H., *The Holy Roman Empire: A Thousand Years of Europe's History* (London 2016).
- *From Reich to Revolution: German History, 1558-1806* (Bristol 2004).
 - 'The Politics of Military Recruitment in Eighteenth-Century Germany', *The English Historical Review*, vol. 117, Issue 472 (2002) 536–568.
 - 'The German 'Soldier Trade' of the Seventeenth and Eighteenth Centuries: A Reassessment', *The International History Review* vol. 18, issue 4 (1996) 757-792.
 - *War, State and Society in Württemberg, 1677-1793* (Cambridge 1995).
- Winterling, Aloys, "Hof': Versuch einer idealtypischen Bestimmung anhand der mittelalterlichen und frühneuzeitlichen Geschichte', in: Reinhardt Butz, Dietmar Willoweit, Jan Hirschbiegel eds., *Hof und Theorie. Annäherungen an ein historisches Phänomen* (Cologne 2004) 55-76.
- *Der Hof der Kurfürster von Köln 1688-1794. Eine Fallstudie zur Bedeutung "Absolutischer" Hofhaltung* (Cologne 1986).
- Wintzingerode, Heinrich Jobst von, *Schwierige Prinzen. Die Markgrafen von Brandenburg-Schwedt* (Berlin 2011).
- Wissing, Pieter van, *In louche gezelschap. Leven en werk van de broodschrijver Philippus Verbrugge 1750-1806* (Hilversum 2018).
- *Henricus van Bulderen (1718-1794) en zijn Zutphensche courant* (Hilversum 2001).
- Woelderink, Bernhard, *Inventaris van de archieven van stadhouder Willem V (1745-1808) en de Hofcommissie van Willem IV en Willem V (1732-1794)* (Hilversum 2005).
- *Geschiedenis van de Thesaurie, twee eeuwen Thesaurie en thesauriers van het Huis Oranje-Nassau, 1775-1975* (Hilversum 2010).
- Wolff, Fritz, 'Der Sparsame und der Verschwender? Hof und Gesellschaft in Kassel unter den Landgrafen Friedrich II. Und Wilhlem IX. (1760-1803)' in: Klaus Malettke, Chantal Grell eds., *Hofgesellschaft und Höflinge an europäischen Fürstenhöfen in der Frühen Neuzeit (15.-18. JH.), Société de cour et courtisans dans l'Europe de l'époque modern (XVe-XVIIIe siècle)* (Marburg 2000) 410-420.
- 'Bobb und die Burökratie' in: Bernd Heidenreich, *Aufklärung in Hessen. Facetten ihre Geschichte* (Wiesbaden 1999) 175-190.
- Wunder, Dieter, *Der Adel im Hessen des 18. Jahrhunderts - Herrenstand und Fürstendienst. Grundlagen einer Sozialgeschichte des Adels in Hessen* (Marburg 2016).

Bibliography

- Wunder, Heide, Vanja, Christina, Wegner, Karl-Hermann eds., *Kassel im 18. Jahrhundert. Residenz und Stadt* (Kassel 2000).
- Würgler, Andreas 'Desideria und Landesordnungen. Kommunalen und landständischen Einfluß auf die fürstliche Gesetzgebung in Hessen-Kassel 1650-1800' in: Peter Blickle eds., *Gemeinde und Staat im Alten Europa* (Munich 1998) 149-208.
- Zaunstock, Holger, Meumann, Markus, *Sozietäten, Netzwerke, Kommunikation: Neue Forschungen zur Vergesellschaftung im Jahrhundert der Aufklärung* (Tübingen 2003).
- Zijlmans, Jori, 'Aan het Haagse Hof' in: Marika Keblusek, Jori Zijlmans eds., *Vorstelijk vertoon, aan het hof van Frederik Hendrik en Amalia* (Zwolle 1997) 30-46.
- Zmora, Hilary, *Monarchy, Aristocracy, and the State in Europe 1300-1800* (London 2001).
- Zwitzer, H.L., *De militie van den staat. Het leger van de Republiek der Verenigde Nederlanden* (Amsterdam 1991).
- *Het Staatse leger, 1568-1795*, vol. IX: *De achttiende eeuw, 1713-1795* (Amsterdam 2012).

Repositories and Works of Reference

- Allgemeine Deutsche Biographie* (ADB) 56 vols. (1875–1912) (<https://www.deutsche-biographie.de/home>).
- Bauer, Volker, *Repertorium territorialer Amtskalender und Amtshandbücher im Alten Reich. Adreß-, Hof-, Staatskalender und Staatshandbücher des 18. Jahrhunderts* (Frankfurt am Main 1997- 2005).
- Biografisch lexicon voor de geschiedenis van het Nederlands protestantisme*, D. Nauta ed., 6 vols., (Kampen 1978-2006) (https://resources.huygens.knaw.nl/retroboeken/blnp/#page=0&accessor=accessor_index&view=homePane).
- Biografisch Woordenboek Gelderland* (BWG) (<https://www.biografischwoordenboek gelderland.nl/>).
- Biografisch Woordenboek van Nederland* (BWN) ([https://resources.huygens.knaw.nl/bwn1780- 1830](https://resources.huygens.knaw.nl/bwn1780-1830)).
- De Navorscher, een middel tot gedachtenwisseling en letterkundig verkeer tusschen allen die iets weten, iets te vragen hebben of iets op kunnen lossen* (Amsterdam 1851-1960).
- Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm* (<http://dwb.uni-trier.de/de/>).
- Dictionnaire généalogique, héraldique, chronologique et historique, Aubert de la Chesnaye des Bois, François-Alexandre* (Paris 1761).
- Digitaal Vrouwenlexicon van Nederland* (DVN) (<https://resources.huygens.knaw.nl/vrouwenlexicon/>).
- FulDig*, the Fulda digitisation server of Fulda University and State Library (HLB) ([https://fuldig.hs- fulda.de/](https://fuldig.hs-fulda.de/)).

Bibliography

- Goetgevonden*, a web application that offers digital access to all the resolutions of the Dutch States General (1576-1796) (<https://goetgevonden.nl>).
- Gothaisches genealogisches Taschenbuch der adeligen Häuser. Der in Deutschland eingeborene Adel (Uradel)* vol. IV (Gotha 1903).
- Hessische Biografie* (HB), Landesgeschichtliche Informationssystem Hessen (LAGIS), Hessischen Instituts für Landesgeschichte in Marburg (<https://www.lagis-hessen.de/pnd/136025552>).
- Het Nederland's Adelsboek*, commonly known as *Rode boekje* (The Hague 1909-2014).
- Jahrbuch des Deutschen Adels* vol. II (Berlin 1898).
- Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek* (NNBW) (Leiden 1911-1937). (https://resources.huygens.knaw.nl/retroboeken/nnbw/#page=0&accessor=accessor_index&view=homePane).
- Open Repository Kassel* (ORKA), Universität Kassel (<https://orka.bibliothek.uni-kassel.de/>).
- Repertorium van ambtsdragers en ambtenaren 1428-1861* (RvAA), version 1 (2007), the Huygens Institute (<https://resources.huygens.knaw.nl/repertoriumambtsdragersambtenaren1428-1861>).
- Ringoir, H., *Nederlandse Generaals van 1568-1940* (The Hague 1981).
- Van der Aa e.a., *Biografisch Woordenboek der Nederlanden* (Van der Aa) (Haarlem 1852-1878) (<https://resources.huygens.knaw.nl/retroboeken/vdaa>).